

UNIVERZITA KARLOVA V PRAZE

FAKULTA SOCIÁLNÍCH VĚD

Institut mezinárodních studií

Alžběta Rejtmajerová

**Existuje skutečně v historii zpracování tématu
holocaustu mezera, v níž se o tom, co se stalo,
veřejně v USA nemluvilo?**

Bakalářská práce

Praha 2015

Autor práce: **Alžběta Rejtmajerová**

Vedoucí práce: **Hana Kubátová, PhD.**

Rok obhajoby: 2015

Bibliografický záznam

REJTMAJEROVÁ, Alžběta. *Existuje skutečně v historii zpracování tématu holocaustu mezera, v níž se o tom, co se stalo, veřejně v USA nemluví?* Praha, 2015. 41 s. Bakalářská práce (Bc.) Univerzita Karlova, Fakulta sociálních věd, Institut mezinárodních studií. Vedoucí bakalářské práce Hana Kubátová, PhD.

Abstrakt

Většina historiků přijala za své, že se holocaust ve veřejném diskursu v období od konce 2. světové války až do 60. let neobjevoval a tato premisa přetrvala až do konce 20. století. Na začátku 21. století se začali o slovo hlásit historici, kteří jsou přesvědčení, že žádné vakuum neexistovalo, a snaží se svoje přesvědčení obhájit.

Bakalářská práce *Existuje skutečně v historii zpracování tématu holocaustu mezera, v níž se o tom, co se stalo, veřejně v USA nemluví?* se věnuje dilematu historiků, zda se o holocaustu v USA po určitou dobu veřejně nemluví, či je to jen mýtus. Dále se zabývá důvody, jak k takovému dilematu mohlo dojít. A pokud se skutečně jedná pouze o mýtus, jak mohl přetrvat až do dnešní doby.

Rozborem zdrojů a argumentů obou stran dilematu autorka došla k závěru, že každá strana sporu má svou část pravdy. Holocaust byl spíše marginálním tématem veřejných debat v 50. letech. Důvodů bylo více, jednalo se především o politickou situaci v USA, přeživší nechtěli o traumatech hovořit či společnost nechtěla naslouchat. Důvody se vzájemně doplňovaly. Přesto vznikaly práce týkající se židovského utrpení za 2. světové války. Převažují důvody klonit se k soudu, že ticho nebylo, neboť nemálo vzniklých prací bylo oceněno již v době svého vzniku a rozšířilo se do celé společnosti.

Abstract

Most of historians embraced the opinion, that the Holocaust was not the part of the public discourse from the end of the World War II until the 1960s. This premise persisted until the late 20th century. At the beginning of the 21st century started to talk the historians who believed that there was no vacuum. They try to defend their beliefs.

Bachelor thesis *Does really exist any space in the history of the topic of the Holocaust, in which there was no discussion in the USA about what had happened?* talks about dilemma

of historians, if there was no public discussion in the USA for some time, or if it is just a myth. It also deals with the reasons, how such dilemma could arise. And if it really is only a myth, how it could persist until today?

Analysis of sources and arguments shows the conclusion, that each party of the dispute has its part of truth. The Holocaust was rather the marginal topic of public debate in the 1950s. There were multiple reasons to think so. Mainly, it was a political situation in the USA, than the survivors did not want to talk about their traumas or the society did not want to listen. The reasons complemented each other. Yet, arose works on Jewish suffering during World War II. Predominant reasons favour to the conclusion, that there was no silence. Quite a few works were awarded at the time of their creation and spread to the whole society.

Klíčová slova

holocaust, mýtus ticha, židovský, Peter Novick, Hasia R. Diner

Keywords

Holocaust, Myth of Silence, Jewish, Peter Novick, Hasia R. Diner

Rozsah práce: 74 849

Prohlášení

1. Prohlašuji, že jsem předkládanou práci zpracovala samostatně a použila jen uvedené prameny a literaturu.
2. Prohlašuji, že práce nebyla využita k získání jiného titulu.
3. Souhlasím s tím, aby práce byla zpřístupněna pro studijní a výzkumné účely.

V Praze dne 5. 1. 2015

Alžběta Rejtmajerová

Poděkování

Na tomto místě bych ráda poděkovala vedoucí práce Haně Kubátové, PhD. za cenné rady, doporučení a trpělivost a také své rodině za podporu.

Institut mezinárodních studií

Projekt bakalářské práce

PROJEKT BAKALÁŘSKÉ PRÁCE	
Jméno:	Alžběta Rejtmajerová
E-mail:	arejtmajerova@seznam.cz
Semestr:	VI.
Akademický rok:	2012/2013
Název práce:	Existuje skutečně v historii zpracování tématu holocaustu mezera, v níž se o tom, co se stalo, veřejně v USA nemluvilo?
Předpokládaný termín dokončení (semestr, školní rok):	ZS 2014/2015
Vedoucí bakalářského semináře:	doc. PhDr. Ota Konrád, PhD.
Vedoucí práce (není povinné):	Hana Kubátová, PhD.
Zdůvodnění výběru tématu práce (5 řádek):	O holocaustu se hovoří od jeho provalení se na veřejnost až dodnes a jeho význam se během desetiletí proměňoval. Dnes chápeme pojem holocaust trochu jinak, než jak byl používán v 50. letech. Přijde mi zajímavý fakt, že historici, kteří se zabývají zpracováním tématu holocaustu a vývojem tohoto termínu, se tolik liší ve svých názorech na to, zda se téma objevuje ve veřejném diskurzu USA v 50. a na počátku 60. let či nikoliv.
Předpokládaný cíl (5 řádek):	Za cíl si kladu zjištění, zda doopravdy holocaust nebyl po nějakou dobu v USA součástí společenského diskurzu. Existuje jedna skupina historiků, kteří tvrdí, že se o holocaust v 50. letech veřejně prakticky nemluvilo a na veřejnosti se o něm začlo hovořit až v souvislostech procesu s Adolfem Eichmannem a Šestidenní válkou. Jiní se snaží tuto domněnku vyvrátit výčtem a analýzou zdrojů o holocaustu z té doby.
Základní charakteristika tématu (10 řádek):	Existují dva tábory historiků s opačným náhledem na problematiku holocaustu ve veřejném diskurzu USA. Jedni tvrdí, že přeživší nechtěli o zlé zkušenosti mluvit z rozličných důvodů. A těm, kteří chtěli sdělit světu, co prožili, to nebylo umožněné. V 50. letech se snažili Američané zapomenout na hrůzy války a chtěli žít normálně v klidu a míru. Cílem bylo vytvořit jednotný stát s jednotnou identitou. Až v 60. letech se začaly výrazně hlásit o svá práva menšiny po celých USA a celkové naladění společnosti se otočilo o 180 stupňů. Tehdy se znovu objevil holocaust na scéně a v 70. letech se dokonce stal tématem číslo jedna. Historici s opačným názorem snáší mnoho argumentů, že i přes nepřízeň doby a společenské nálady přeživší nemlčeli a o jejich utrpení bylo slyšet, či se psalo nebo byly dokonce natočené filmy, třeba i v Hollywoodu.
Předpokládaná struktura práce (10 řádek):	V úvodu představím téma práce a základní teze, zdůvodním výběr tématu, stanovím cíle práce a použitou metodologii. Definuji pojmy a zhodnotím použitou literaturu. V první kapitole nastíním nejdůležitější historické události a souvislosti, které je potřeba znát k pochopení tématu, od osvobození koncentračních táborů až po třetí izraelsko-arabskou válku. Následovat bude kapitola, kde nejprve nastíním a posléze analyzuji argumenty historiků, jejichž názorem je, že holocaust není součástí veřejného diskurzu USA 50. a počátku 60. let. Třetí kapitola bude obsahovat argumenty protistrany a jejich analýzu. Budu

se snažit vytvořit co největší rozmanitost oborů, v nichž se téma holocaustu podle citovaných autorů objevuje.

V závěru shrnu získané poznatky a porovnáám je s původními hypotézami.

Základní literatura (10 nejdůležitějších titulů):

Barša, Pavel. „Americká politika holocaustu“, Politologický časopis. č. 4 (2004): 412 - 427.

Brož, Ivan, Arabsko-izraelské války : 1948-1973. Praha: Epocha, c2005.

Cesarani, David. Eichmann: jeho život a zločiny. Praha: Argo, 2008.

Cesarani, David., Sundquist, Eric J. eds. After the Holocaust: challenging the myth of silence. London; New York: Routledge, c2012.

Diner, Hasia R. We remember with reverence and love: American Jews and the myth of silence after the Holocaust, 1945-1962. New York: New York University Press, c2009.

Finkelstein, Norman G. Průmysl holocaustu: úvahy o zneužívání židovského urpení. Praha: Dokořán, 2006.

Judt, Tony. Poválečná Evropa: historie po roce 1945. Praha: Slovart, 2008.

Krupp, Michael. Dějiny státu Izrael: od založení do dneška: 1948-2013. Praha: Vyšehrad, 2013.

Novick, Peter. The Holocaust in American Life, Boston: Houghton Mifflin, 2000.

Tindall, George B., Shi, David E. eds. USA. Praha: Nakladatelství Lidové noviny, 1994.

Podpis studenta a datum

4.6.2013 *Ljubojević*

Schváleno	Datum	Podpis
Vedoucí bakalářského semináře	5.6.2013	<i>[Signature]</i>
Garant oboru	6.6.2013	<i>[Signature]</i>

OBSAH

ÚVOD	3
1.1 Rozbor použité literatury	4
2. HISTORICKÝ KONTEXT	6
2.1 Osvobození Evropy a koncentračních táborů.....	6
2.2 Návrat Židů do svých domovů	6
2.3 Utečenecké tábory na území Německa.....	7
2.4 Imigrace do USA a Izraele	7
2.5 Vznik státu Izrael	8
2.6 Studená válka, zejména situace v USA	9
2.7 Soudní proces s Adolfem Eichmannem.....	11
2.8 Politika menšin	12
2.8.1. Černošská hnutí za rovnoprávnost	12
2.8.2 Jihoameričané, indiáni a gayové	13
2.9 Šestidenní a Jomkippurská válka	14
3. ZAPOMÍNANÝ HOLOCAUST	15
3.1 První zprávy o vyvražďování.....	15
3.2 1945 – 1967	16
3.2.1 Paměť - Freud vs. Halbwachs	17
3.2.2 Instrumentální a identické motivy	17
3.2.3 Integracionismus a universalismus, kult hrdiny	18
3.2.4 Studená válka a hon na komunisty.....	18
3.3 1967 – současnost	19
3.3.1 Diferencialismus a partikularismus.....	19
3.3.2 Univerzální vs. jedinečný holocaust	20
3.4 Díla, která se v 50. a 60. letech objevila	21
3.5 Shrnutí.....	23
4. MÝTUS TICHA	24
4.1 Význam a původ mýtu ticha	24

4.1.1 Znovuobjevení	27
4.1.2 Mýtus ticha v jidiš	30
4.1.3 Hollywood se zajímal	32
ZÁVĚR.....	36
SUMMARY.....	37
POUŽITÁ LITERATURA.....	39

Úvod

V 90. letech se začali historici zajímat o to, jak se postupně vyvíjel pojem holocaust, co se pod ním v různých obdobích myslelo a za jakých okolností se téma objevovalo na veřejnosti. Jedním z hlavních historiků, kteří tvrdili, že od konce 2. světové války až do konce 60. let se o holocaustu v USA veřejně nemluvalo, byl Peter Novick. Jeho mínění vzali nekriticky za své na přelomu století např. Norman Finkelstein či v českém prostředí Pavel Barša. V první dekádě nového tisíciletí se začali ozývat historici, kteří s výše zmíněnými zásadně nesouhlasili a publikovali díla, v nichž přinášeli důkazy, že premisy Novicka, Finkelsteina a Barši jsou mylné. Hasia R. Dinerová napsala knihu, kde snáší velké množství důkazů, že v 50. a 60. letech vzniklo množství děl, která nezapadla v zapomnění. K ní se přidali další historici jako na příklad Lawrence Baron či Alan Rosen, kteří přinášejí další přesvědčivé materiály o chybě první skupiny historiků.

I když se podle mého názoru jedná o důležitý principiální konflikt, nezaznamenala jsem v historických kruzích větší debatu na téma, zda mají pravdu spíše Novick a spol. či Dinerová s ostatními. Proto jsem se rozhodla téma zpracovat sama.

V práci budu hledat odpověď na otázku, zda skutečně existovala mezera v historii zpracování tématu holocaustu v USA. Mezerou je v této práci myšlená absence odborných prací, naučné a krásné literatury a filmů cílených na americké čtenáře a diváky. Nemusí jít vždy o stoprocentní nepřítomnost děl. Jde především o to, zda existovaly práce, které se dostaly k širokému okruhu čtenářů a diváků, či se staly předmětem veřejného diskursu. Někteří historici používají spojení mýtus ticha. Má vyjadřovat jejich nesouhlas s míněním, že o holocaustu se po určitou dobu veřejně nediskutovalo.

Ve své práci vycházím z hypotézy, že v historii zpracování tématu holocaustu není žádná mezera, v níž by nevznikala díla, která by se nedostala k široké veřejnosti v USA.

Práce je rozdělena do tří hlavních kapitol. První z nich obsahuje přehled historických událostí, které se vážou k tématu. Následuje přehled argumentů, proč nevznikaly žádné práce, které by se dostaly do povědomí široké veřejnosti. Důvodů je několik různých druhů navzájem se ovlivňujících. Na konci celku je pro lepší srozumitelnost shrnutí všech poznatků ze všech podkapitol. Poslední kapitola obsahuje důkazy, které se snaží vyvrátit tvrzení, že žádné práce se nestaly součástí veřejného diskursu. Nejprve je nastíněné, jak se mohlo stát, že jedna skupina historiků je přesvědčená o existenci mezery v historii zpracování látky holocaustu, zatímco druhá disponuje značným množstvím argumentů, že tomu tak nebylo.

Následují tři podkapitoly, každá se zaměřuje na jeden okruh prací, a sice odborné texty, naučnou a krásnou literaturu a film.

Z hlediska metodologického je základem analýza dostupných sekundárních zdrojů a jejich vzájemná konfrontace. Pomocí komparativní metody budu odpovídat na položenou výzkumnou otázku. Výsledky by měly potvrdit či vyvrátit stanovenou hypotézu.

1.1 Rozbor použité literatury

Ze strany zastánců absence tvorby s tematikou nacistického vyhlazování Židů za 2. světové války neexistuje žádná ucelená publikace, která by jejich tezi podporovala. Vždy se jedná pouze o kapitoly knih, případně součásti kapitol na příbuzné téma.

Jako hlavní zdroje pro podpoření teze nedostatku děl jsem vycházela ze dvou hlavních knih. Primárně jsem čerpala z monografie uznávaného amerického historika Petera Novicka „*Holocaust in American Life*“. Kniha se snaží popsat, jak moc zasahovalo téma holocaustu do amerického veřejného i politického života v průběhu času a jak se pohled na židovskou genocidu měnil. Zabývá se rovněž důvody, proč se měnil přístup k holocaustu právě tak, jak se to v USA dělo. Na Novicka navazoval svými argumenty Norman Finkelstein v knize „*Průmysl holocaustu: úvahy o zneužívání židovského utrpení*“. Finkelstein je vystudovaný politolog a je považován za odborníka na blízkovýchodní vztahy, zejména na izraelsko-palestinský konflikt. Autor je známý svými kontroverzními názory na izraelskou politiku a v knize nešetří kritikou na adresu židovských organizací, které podle něj zneužívají holocaust k získávání finančních prostředků.

Uceleným dílem na téma absence děl o holocaustu v určitém období historie je sborník „*After the Holocaust: challenging the myth of silence*“. Do něj přispěli historici z USA, Evropy i Izraele a „mýtem ticha“ se zabývali nejen v prostředí Spojených států amerických. Všichni autoři, které cituji v práci, se zabývají určitou částí tématu a do sborníku přinesli své poznatky z výzkumu. Hasia Dinerová zde shrnuje svou knihu „*We remember with reverence and love: American Jews and the myth of silence after the Holocaust, 1945-1962*“, kterou jsem částečně rovněž využila k argumentaci v práci. Kniha se zabývá tvorbou o holocaustu v USA v inkriminované době a v poslední kapitole se zaměřuje na vznik mýtu ticha a důvody jeho udržení dodnes.

V českém prostředí je historie tématu holocaustu v USA prakticky nezpracovaná. Námětem se okrajově zabýval profesor filozofické fakulty Univerzity Karlovy v Praze Pavel Barša. Nejvíce se tématu přiblížil ve svém článku „*Americká politika holocaustu*“ do

odborného Politologického časopisu. V něm analyzuje důvody Novicka a Finkelsteina a sám přidává vlastní názor.

2. Historický kontext

V této kapitole se zaměřuji na důležité mezníky mezi lety 1944-1973 související s problematikou holocaustu a jeho vnímáním. Nastíněny budou společensko-politické události. K otevření tématu holocaustu přispěl především proces s Adolfem Eichmannem a Šestidenní válka.

2.1 Osvobození Evropy a koncentračních táborů

Na jaře roku 1944 se dostala sovětská armáda na území Polska a postupně začala objevovat a osvobozovat koncentrační tábory. V lednu roku 1945 osvobodili největší vyhlazovací tábor Osvětim. I přes snahu nacistů zahladit všechny stopy po masovém vraždění a ostatních zvěrstvech se jim to nepodařilo a sověti našli mnoho důkazních materiálů o tom, co se v táboře dělo. Informace obletěly celý svět.¹

Šestáho června 1944 otevřeli spojenci západní frontu. Ti se setkali s prvními nacistickými tábory na území Německa. Jeden z nejdéle fungujících táborů Dachau poblíž Mnichova osvobodili Američané 29. dubna 1945.²

2.2 Návrat Židů do svých domovů

Na začátku války se nacházelo na území Evropy (vyjma Ukrajiny, Běloruska a Sovětského svazu) zhruba 4,5 milionu Židů. Konce války se jich dožilo něco málo přes 600 tisíc.³

Tito lidé, kteří přežili peklo ghatt a koncentračních táborů, se chtěli postupně navracet do svých domovů, které však byly již zabrané. Buď v nich bydleli pomocníci okupantů, nebo ti, kdo vetřelce vyhnali. Z tohoto důvodu se Židé většinou neměli kde ubytovat, neboť současní majitelé se povětšinou nehodlali „svého“ vzdát.⁴

Další velké zklamání se přidalo v podobě stále přetrvávajícího antisemitismu, zvláště ve východní Evropě. V Polsku a na Slovensku je známo několik případů poválečných pogromů. Největším a nejznámějším se stal v polských Kielcích v roce 1946, kde bylo zavražděno 42 Židů, kteří přežili nacistický holocaust.⁵ Především kvůli tomu odešlo jen v létě roku 1946 z Polska do Německa přes 60 tisíc Židů.⁶

¹ „Osvětim“, Holocaust.cz, <http://www2.holocaust.cz/cz/history/camps/auschwitz> (staženo 2. 1. 2015).

² „Dachau“, Holocaust.cz, <http://www2.holocaust.cz/cz/history/camps/dachau> (staženo 2. 1. 2015).

³ „Holocaust v zemích Evropy“, Holocaust.cz, <http://www2.holocaust.cz/cz/history/countries> (staženo 2. 1. 2015).

⁴ Judt, Tony. „Poválečná Evropa: historie po roce 1945“, 38.

⁵ „Postwar Refugee Crisis and the Establishment of the State of Israel“, United States Holocaust Memorial Museum, <http://www.ushmm.org/wlc/en/article.php?ModuleId=10005459> (staženo 2. 1. 2015).

⁶ Judt, Tony. „Poválečná Evropa: historie po roce 1945“, 24.

2.3 Utečenecké tábory na území Německa

Tak zvané utečenecké nebo sběrné tábory zřizovaly spojenecké úřady a později Správa Spojených národů pro pomoc a obnovu (UNRRA). Tábory vznikaly na rozličných místech, jako jsou bývalá kasárna, místa letních dětských táborů, hotely, nemocnice, dokonce i na hradech či v soukromých domech. Vzniklo jich na stovky na území západního Německa, Rakouska, Itálie a několika dalších evropských zemí. Životní podmínky se lišily tábor od tábora. Vzhledem k poválečné krizi bylo jídlo na přiděl a většinou ho bylo málo.⁷ O Židy se začaly starat rovněž židovské organizace, jako na příklad *American Jewish Joint Distribution Committee*, která se starala o zajišťování jídla a šatstva. Další organizace *Organization for Rehabilitation through Training* (ORT) nabízela odbornou přípravu pro začlenění do společnosti v cílové destinaci. V táborech vznikaly židovské samosprávy, které směřovaly své úsilí ke vzniku Izraele.⁸ Kromě dvou zanikly všechny tábory do roku 1952.⁹

Do těchto táborů se dostali běženci i uprchlíci. Rozdíl mezi těmito kategoriemi je v tom, že běženci se měli kam vrátit, kdežto uprchlíci nikoliv. V táborech se sešly snad všechny evropské národnosti. Nešlo totiž jen o lidi, kteří prchali za lepšími vyhlídkami až po osvobození, ale i o nuceně nasazené či dobrovolně pracující cizince v Třetí říši.¹⁰ Úřady se snažily repatriovat všechny lidi, co nejdříve to šlo, ale mnozí z nich se nechtěli do vlasti vrátit. Židé měli hlavně namířeno do Izraele, druhá vysněná destinace byly Spojené státy americké.¹¹

2.4 Imigrace do USA a Izraele

Od 20. let platil ve Spojených státech systém tak zvaných kvót. Každá země měla definovaný počet lidí, kteří se mohli přestěhovat do USA. Tento systém byl poměrný vůči počtu obyvatel výchozí země.¹² Více než milion lidí bez původních domovů v poválečné Evropě přiměl americké úřady pro jisté uvolnění daných kvót. Tomuto kroku byl velmi nakloněný prezident Harry Truman. Dvacátého druhého prosince 1945 vydal tak zvanou Trumanovu směrnici (Truman Directive). Šlo o to, že celkový počet imigrantů se nezvýšil, ale do USA dostal povolení k přistěhování větší počet evropských utečenců. Díky tomuto kroku

⁷ Wyman, Mark. „DPs: Europe's Displaced Persons, 1945-1951“, 53.

⁸ „Postwar Refugee Crisis and the Establishment of the State of Israel“, United States Holocaust Memorial Museum, <http://www.ushmm.org/wlc/en/article.php?ModuleId=10005459> (staženo 2. 1. 2015).

⁹ Wyman, Mark. „DPs: Europe's Displaced Persons, 1945-1951“, 53.

¹⁰ Judt, Tony. „Poválečná Evropa: historie po roce 1945“, 29.

¹¹ „United States Policy Toward Jewish Refugees, 1941–1952“, United States Holocaust Memorial Museum, <http://www.ushmm.org/wlc/en/article.php?ModuleId=10007094> (staženo 2. 1. 2015).

¹² Pečenka, Marek, Luňák, Petr eds. „Encyklopedie moderní historie“, 178.

od vydání direktivy až do roku 1947 bylo přijato přes 22 tisíc lidí bez domova, z nichž dvě třetiny tvořili Židé.¹³

Aby do USA mohlo být přijato více utečenců, musel navýšení kvót odsouhlasit kongres. Po přimlouvách a přesvědčování Americké židovské komunity (American Jewish community) kongres přijal zákon, který umožnil zhruba čtyřem stům tisícům nerepatriovaných přistěhovat se do Spojených států. Jen zhruba pětinu tvořili Židé. Zákon totiž upřednostňoval zemědělské pracovníky kvůli obnově země. Proto se prezidentu Trumanovi zdál být protizidovský. Na naléhání byl zákon pozměněn v roce 1950 ve prospěch evropských Židů, nicméně v té době většina z nich již emigrovala do nově vzniklého státu Izrael. I přesto pozměněný zákon z roku 1948 představoval určitý zlom v imigrační politice USA, neboť se stal modelem pro rozhodování o přijetí uprchlíků pozdějších krizí.¹⁴

Na území Palestiny migrovali Židé už od skončení první světové války. Po nástupu nacistů k moci v Německu roku 1933 emigrantů rapidně přibývalo. Většinou se ale jednalo o ilegální činnost.¹⁵ Utečenci pluli na lodích do větších přístavů ve Středozemním moři co nejbližší pobřeží Palestiny, zejména na Kypr, odkud pluli na malých bárkách dál. Stávalo se, že je Britové chytili při přistávání a odváželi přistěhovalce zpět na Kypr, nebo do Evropy. V roce 1947 byla zadržena loď Exodus, která měla na palubě zhruba 4,5 tisíce přeživších holocaustu. Britové je všechny převezli na svých lodích až do Hamburku.¹⁶

Hlavním důvodem těchto zoufalých činů byla britská blokáda palestinského území. Britové, kteří spravovali Palestinu jako mandátní území, se báli přílivu značného množství imigrantů odlišného vyznání a kultury, než byli Palestinci. Oficiální povolení k masovému přistěhovalectví dostali Židé z celého světa až po ustavení státu Izrael.¹⁷

2.5 Vznik státu Izrael

Masovost přistěhovalectví do Palestiny již od konce 1. světové války je podmíněna tak zvanou Balfourovou deklarací. V roce 1917 poslal britský ministr zahraničí Arthur Balfour dopis lordu Rothschildovi, zástupci Světové sionistické organizace, ve kterém se zavazuje podpořit nápad vytvoření židovského státu na území Palestiny. Nesměla být ovšem porušena náboženská ani občanská práva stávajících nežidovských obyvatel území. Tato deklarace se

¹³ „United States Policy Toward Jewish Refugees, 1941 –1952“, United States Holocaust Memorial Museum, <http://www.ushmm.org/wlc/en/article.php?ModuleId=10007094> (staženo 2. 1. 2015).

¹⁴ ibidem

¹⁵ Pečenka, Marek, Luňák, Petr eds. „Encyklopedie moderní historie“, 332.

¹⁶ „Postwar Refugee Crisis and the Establishment of the State of Israel“, United States Holocaust Memorial Museum, <http://www.ushmm.org/wlc/en/article.php?ModuleId=10005459> (staženo 2. 1. 2015).

¹⁷ ibidem

stala součástí mandátu Palestiny, kterým Společnost národů pověřila Velkou Británii. Nicméně do skončení druhé světové války se o sionistické myšlenky vlastního židovského státu vytvořeného v zaslíbené zemi jen hovořilo. Po druhé světové válce přistěhovalství do Palestiny zesílilo oproti předválečnému stavu (viz podkapitola výše).¹⁸

V roce 1946 se prezident Harry Truman snažil přesvědčit Velkou Británii, aby na své mandátní území přijala sto tisíc přeživších. Inspirací mu byla zpráva Anglo-Americké vyšetřovací komise. Britové cítili rovněž velký tlak ze strany světového veřejného mínění, kterému se nelíbila britská přistěhovalcká politika na území Palestiny. To vedlo k předání případu Organizaci spojených národů. Dne 29. listopadu 1947 vydalo Generální shromáždění rady OSN rezoluci, v níž doporučovalo území rozdělit na dva zhruba stejně velké státní celky. Židovské vedení s nadšením přijalo návrh, Arabové jej rezolutně odmítli. Poté, co se na jaře 1948 začala stahovat britská vojska z obou území, 15. května vyhlásil David Ben-Gurion, předseda Židovské agentury pro Palestinu, ustanovení státu Izrael.¹⁹ Prezident Truman se zasadil o to, aby Spojené státy jako první Izrael oficiálně uznaly.²⁰

2.6 Studená válka, zejména situace v USA

Termínem Studená válka je označované dlouholeté napětí mezi východním a západním blokem. Rozdělení na tyto dvě sféry došlo v průběhu několika let po skončení druhé světové války. Sovětský svaz vytvořil během tří poválečných let kolem sebe v Evropě nárazníkové státy, které k sobě připoutal nejen ideologicky. Zbytek Evropy a Spojené státy americké tvořily protistranu. Šlo především o velmocenské soupeření mezi SSSR a USA, zápas mezi autoritativními režimy a demokratickými zřízeními.²¹

Napětí panovalo mezi USA a SSSR již od roku 1917, kdy proběhla revoluce v Rusku. Po útoku Německa na Sovětský svaz roku 1941 se západní mocnosti spojily se sověty a spolupracovali spolu až do skončení války. Od té doby se opět začali rozcházet a postupně napětí ve světě rostlo. Na začátku roku 1946 poslal do USA známý sovětolog George Kennan tak zvaný dlouhý telegram, jehož obsahem byl popis nové strategie diplomacie vůči SSSR. O týden později použil při svém projevu ve Fultonu bývalý ministerský předseda Velké Británie Winston Churchill pojem železná opona, kterou podle něj spustili sověti Evropou a rozdělili ji tak.²²

¹⁸Pečenka, Marek, Luňák, Petr eds. „Encyklopedie moderní historie“, 38.

¹⁹„Israel's Declaration of Independence 14 May 1948“, Israel and Judaism Studies, <http://www.ijds.org.au/Declaration-of-Independence/default.aspx> (staženo 2. 1. 2015).

²⁰Tindall, George B., Shi, David E. eds., „Dějiny Spojených států amerických“, 639.

²¹Pečenka, Marek, Luňák, Petr eds. „Encyklopedie moderní historie“, 459-460.

²²Nálevka, Vladimír. „Horké krize studené války“, 13-14.

V roce 1947 přebírají Spojené státy závazky Velké Británie, která je totálně vyčerpaná a nemůže dále finančně podporovat řeckou vládu, která bojovala v občanské válce proti komunistům. Ve stejné době vydává prezident Truman svou doktrínu tzv. zadržování, která se týkala jak Řecka, tak Turecka, a byla považovaná za konflikt mezi svobodnými národy a totalitami.²³

Další ochlazení přišlo v podobě Marshallova plánu na obnovu poválečné Evropy. Americká vláda vyčlenila částku a nabídla možnost účasti na programu všem evropským zemím, včetně SSSR. Ten to ale bral jako snahu ohrožit jeho pozice ve východní Evropě a zakázal všem svým satelitům nabídku přijmout.²⁴

Důležitou nedořešenou otázkou zůstávalo Německo, zda jej rozdělit či nechat jednotné. Obě strany si zpočátku přály Německo jednotné. Američané ale odmítali stáhnout své jednotky z německého území a pro Sovětský svaz byla podmínkou jednoty neutralita. Po sjednocení všech tří okupačních západních zón a po prezentaci Marshallova plánu v roce 1948 reagovali Sověti razantně. Zablokovali všechny pozemní přístupové cesty do západního Berlína. Spojenci proto vytvořili letecký most, aby obyvatelům města zajistili dostatečné zásoby všeho. Blokáda trvala skoro rok a pohřbila veškeré naděje na jednotné Německo. V květnu 1949 vytvořilo západní Německo novou ústavu a v sovětské okupační zóně byla deklarována Německá demokratická republika.²⁵

Další významnou politickou událostí v rámci studené války byl vznik Severoatlantického paktu (NATO). Tomu předcházela Bruselský pakt z roku 1948, který spolu podepsali Britové, Francouzi, Nizozemci, Belgičané a Lucemburčané jako smlouvu o vojenské a ekonomické spolupráci na 50 let. O rok později se sešli zástupci těchto států i USA, Kanady, Dánska, Islandu, Itálie, Norska a Portugalska, aby ve Washingtonu podepsali společnou obrannou smlouvu. Hlavním ustanovením bylo prohlášení, že útok na jeden členský stát se rovná útoku na celou alianci. Smlouva rovněž ustanovila Radu, která rozhodovala o případném zřízení dalších potřebných institucí.²⁶

Studená válka dosáhla nejchladnějšího bodu v době průběhu Korejské války. Ta trvala mezi lety 1950 – 1953 a USA ji vedly v rámci doktríny zadržování komunismu. Pro Spojené státy se stala nepříjemnou porážkou, neboť po skončení bojů byla hranice Severní a Jižní

²³ Nálevka, Vladimír. „Horké krize studené války“, 15-16.

²⁴ Ibidem, 15-16.

²⁵ Tindall, George B., Shi, David E. eds., „Dějiny Spojených států amerických“, 637-638.

²⁶ Ibidem, 638.

Koreji na stejné rovnoběžce, a navíc obě země mezi sebou nepodepsaly mírovou smlouvu, jen uzavřely křehké příměří.²⁷

Jednou z hlavních metod tohoto konfliktu byla špionáž. Obě velmoci vysílaly na svá území donašeče již v době mezi světovými válkami. Tím atmosféra velmi houstla. Již v roce 1947 podepsal prezident Truman příkaz na implementaci „*programu loajality pracovníků federální vlády*“. Mělo jít především o ochranu prezidenta, ale program nebyl příliš zdařilý, protože ve vládě již v té době komunisté figurovali. Došlo k několika obviněním. Velkou rybou byl prezident Carnegieho nadace pro mezinárodní mír Alger Hiss. V roce 1950 byl po několika řízeních odsouzen za křivopřísežnictví. Měl podle obžaloby ve 30. letech předat tajné materiály do rukou člověka ve službách SSSR, Whittakera Chamberse. Hiss vždy popřel tyto skutečnosti, ale Whittaker ho usvědčil. Dalším důležitým procesem byl soud s manželi Juliem a Ethel Rosenbergovými, kteří byli součástí britsko-americké špionážní sítě, jež posílala do SSSR informace o atomové bombě. Oba manželé byli v roce 1953 obviněni a popraveni. Tato událost velmi uškodila židovské komunitě, neboť oba stále zdůrazňovali, že jsou Židé.²⁸

Během 50. let probíhal v USA hon na komunisty. Rozpoutal ho senátor Joseph McCarthy, který obvinil mnoho lidí jen na základě svých domněnek. To nebylo nijak těžké vzhledem k velmi napjaté atmosféře po výše zmíněných aférách se špionáží. McCarthy nikdy nikoho neobvinil jmenovitě, vnesl ale do již velmi hutné atmosféry ještě další strach z komunismu. Pod jeho systematickým nátlakem schválil kongres i přes prezidentské veto v roce 1950 Zákon o vnitřní bezpečnosti. Ten ukládal komunistickým a jim podobným organizacím, aby se registrovaly u generálního prokurátora. Rovněž zákon znemožnil příslušníkům totalitních partají vstup na půdu USA.²⁹

2.7 Soudní proces s Adolfem Eichmannem

Adolf Eichmann byl jedním z hlavních organizátorů konference ve Wannsee, kde se sešli ministři Třetí říše v roce 1942 a schválili plán „konečného řešení“ židovské otázky. V rámci SS pracoval především na organizaci transportů a dohlížel na jejich hladký průběh, osobně dozíral např. na odsun maďarských Židů v roce 1944.³⁰

Po útěku z Maďarska přes Berlín se sám vzdal Američanům, ovšem pod falešným jménem. Dokázal uprchnout ze zajetí a chvíli pracoval v Německu, než se mu podařilo ve

²⁷ Tindall, George B., Shi, David E. eds., „Dějiny Spojených států amerických“, 647.

²⁸ Ibidem.

²⁹ Ibidem, 648.

³⁰ Cesarani, David. „Eichmann: jeho život a zločiny“, 98-153.

spolupráci s organizací Tichá pomoc odplout roku 1950 do Argentiny. Tam se skrýval celých deset let v Buenos Aires, než ho vypátrala izraelská tajná služba Mossad. Zahájila akci na jeho dopadení a na jaře roku 1960 jej nejprve zajala a následně unesla letadlem do Izraele. Akce vyvolala mezinárodní rozruch, neboť cizí agenti operovali na území suverénního státu bez jeho vědomí.³¹

Od 11. dubna do 14. srpna 1961 se konal soudní proces, jenž byl přenášeny televizemi v přímém přenosu v mnoha zemích, USA nevyjímaje. Adolf Eichmann byl odsouzený k trestu smrti a 31. 5. 1962 popravený.³²

2.8 Politika menšin

První náznaky boje za rovnoprávnost menšin se objevují již v 50. letech hluboko na Jihu, kde stále převládá segregace. Kapitulu o hnutích vzniklých již tehdy uvádím pro historickou korektnost, neboť ve své práci tvrdím, že 50. léta byla obdobím klidu. Více méně tomu tak bylo, neboť v té době se jednalo o hnutí jen v několika státech. Masovou a celonárodní záležitostí se boj za rovnoprávnost černochoů stává až na počátku 60. let. Na jejich odvahu později navazují další společenské minority.

2.8.1. Černošská hnutí za rovnoprávnost

Je nutné podotknout, že již v 50. letech vznikají černošská hnutí bojující za občanská práva. Vznikají organizace a padají rozhodnutí soudů za rovnoprávnost černošského obyvatelstva. I když se tímto tématem rozhodl zabývat ve svém úřadě i prezident Eisenhower, nebyla to jeho priorita a raději nechával finální rozhodnutí na místních či státních orgánech. Přesto byl přijat na konci jeho vlády zákon o rovnoprávném volebním právu.³³

V druhé polovině 50. let se rovněž objevuje na scéně Martin Luther King mladší, montgomeryský duchovní, který se zasazoval o nenásilný odpor. King se dostal do čela hnutí „bojkotu autobusů“. V alabamském Montgomery platil zákon, že černocho musí uvolnit místo v dopravním prostředku bělochovi vždy. Jedna postarší dáma to neudělala a skončila na policii. Hlavy místní komunity černochoů se druhý den sešly a založily Spolek pro zlepšení poměrů v Montgomery.³⁴

Nicméně hnutí naplno projevuje svou sílu až na počátku 60. let za vlády Johna F. Kennedyho. Nejprve se prezidentu do řešení problému moc nechtělo, dělal jen velká gesta,

³¹ „Adolf Eichmann“, Holocaust.cz, <http://www2.holocaust.cz/cz2/history/people/eichmann> (staženo 2. 1. 2015).

³² Ibidem

³³ Tindall, George B., Shi, David E. eds., „Dějiny Spojených států amerických“, 679.

³⁴ Ibidem, 678.

kterými vyjadřoval podporu černošským vůdcům. Později se nadchl pro hnutí za občanská práva, v jehož čele byl již zmíněný M. L. King ml. Ten se nevzdal myšlenky nenásilného odporu ani po svém uvěznění. Vrcholem černošského hnutí za rovnoprávnost byl pochod Washingtonem, D. C. 28. srpna 1963. Hnutí získalo podporu po celých Spojených státech a prezident Kennedy se rozhodl prosadit nové zákony o občanských právech. To už bohužel nestačil, po jeho smrti zákony protlačil Kongresem jeho nástupce Lyndon Johnson. V roce 1964 byl přijat hlavní zákon, který rušil rasovou diskriminaci ve všech veřejných místech a budovách, a to dokonce na všech školách.³⁵

O rok později se na scéně objevuje velmi násilná frakce černošského hnutí, Černá moc vedená Malcomem X. Ten se snažil bojovat za práva černochoů s podporou nebělošského obyvatelstva z celého světa. Jeho hnutí ale nemělo nijak závatný vliv ani dlouhé trvání. On sám byl zastřelen roku 1965.³⁶

2.8.2 Jihoameričané, indiáni a gayové

Nálada se během 60. let značně změnila. Nejprve se ozvali studenti a hlásili se o svá práva na univerzitách. Toto hnutí se později začalo zaměřovat na bojkot a protesty proti válce ve Vietnamu. Studenti ukázali, že je možné začít změny, i když třeba pomalu. Asi nejznámější formou odporu proti válce, systému i americkým hodnotám je hnutí Hippiies. To tvořili většinou mladí lidé z bohatých rodin se vzděláním. Za rovnoprávnost se začaly také bít ženy. Hlavním cílem feministických hnutí bylo zpochybnění tak zvaného kultu ženy v domácnosti, tolik propagovaného v 50. letech.³⁷

Všichni tito lidé včetně černochoů dokázali inspirovat ostatní menšiny ve společnosti. I ty začaly bojovat o svá práva. Prudce rostoucí minoritou byli přistěhovalci z jižní Ameriky, kteří pracovali převážně v zemědělství. Díky hnutí Cezara Chaveze si dokázali vydobýt zlepšení hrozných pracovních podmínek.³⁸

Pozadu nezůstali ani indiáni. Pocit viny současných Američanů za chování jejich předků pomohlo tzv. původním obyvatelům zlepšit své značně neradostné podmínky. Tato komunita vykazovala obrovskou nezaměstnanost, měla nízký věk dožití a vysokou sebevražednost. Zpočátku používali indiáni podobnou bojovou taktiku jako na příklad hnutí Černá moc. Posléze našli lepší způsob, a sice vymáhali svá práva na základě starých smluv,

³⁵ Tindall, George B., Shi, David E. eds., „Dějiny Spojených států amerických“, 699.

³⁶ Ibidem, 703.

³⁷ Ibidem, 712-715.

³⁸ Ibidem, 717.

kteřé uzavřely Spojené státy s původními kmeny. V několika rezervacích se díky neústupnosti indiánů podařilo zoufalou situaci zlepšit.³⁹

Uvolněná společenská nálada inspirovala rovněž homosexuály k tomu, aby se začali hlásit o svá práva a rovnoprávné zacházení ve společnosti. V roce 1969 vznikla Fronta osvobození gayů, která se posléze rozšířila po celých Státech. Gayové dosáhli poměrně velkého úspěchu v roce 1974, kdy Asociace amerických psychiatrů již dále nediodnostikovala homosexualitu jako „duševní odchylku“.⁴⁰

2.9 Šestidenní a Jomkippurská válka

Šestidenní válka je již v pořadí třetím ozbrojeným střetnutím izraelsko-palestinského konfliktu. Na jaře 1967 odešly mírové jednotky OSN ze Sinajského poloostrova na žádost egyptského prezidenta Gamála Násira. Poté začal Egypt přesouvat své vojenské jednotky k hranicím s Izraelem a uzavřel Tiranskou úžinu pro veškerý obchod. Izraelci to pojali podle mezinárodního práva jako akt války a pátého června zaútočili na Egypt. To mělo čerstvě uzavřenou smlouvu s Jordánskem, které vedlo útok ze severu. Do konfliktu se zapojila i Sýrie a Saúdská Arábie.⁴¹

Ač byly arabské síly početnější, útok Izraele přišel nečekaně. Proto se podařilo Izraeli obsadit během šesti dnů celé území Palestiny, celý Sinajský poloostrov a syrskou část Golanských výšin. Tato zkušenost velmi posílila sebevědomí Židů nejen v Izraeli, ale po celém světě. Spojené státy americké upevnily díky izraelské výhře své postavení na Blízkém východě a obě země utužily vztahy.⁴²

Jomkippurská válka proběhla v říjnu roku 1973. Na největší židovský svátek zaútočil společně Egypt a Sýrie na Izrael. Hlavním cílem bylo dostat zpět Sinajský poloostrov pod kontrolu Egypta. Toho se podařilo dosáhnout jen díky mírovým poválečným jednáním, neboť izraelská armáda udržela dobytá území ze Šestidenní války. Díky obratné politice ministra zahraničí USA Henryho Kissingera se postupně podařilo do poloviny roku 1974 uzavřít mír i se Sýrií. Ta přišla o Golanské výšiny.⁴³

³⁹ Tindall, George B., Shi, David E. eds. „Dějiny Spojených států amerických“, 717-718.

⁴⁰ Ibidem, 718.

⁴¹ Brož, Ivan. „Arabsko-izraelské války: 1948-1973“, 171-190.

⁴² Krupp, Michael, „Dějiny státu Izrael: od založení do dneška: 1948-2013“, 97.

⁴³ Brož, Ivan. „Arabsko-izraelské války: 1948-1973“, 249-271; 318-336.

3. Zapomínaný holocaust

V této části cituji především tři autory, Petera Novicka, Normana Finkelsteina a Pavla Baršu.

Peter Novick byl uznávaným profesorem historie na Chicagské univerzitě až do roku 2012, kdy zemřel v 77 letech. Jeho oborem byla historie a historiografie jako taková. Studium židovských otázek vycházelo z jeho původu, přesto se podle jeho kolegů osobní zainteresovanost nijak nepromítla do akademičnosti jeho práce.⁴⁴

Norman G. Finkelstein se narodil v roce 1953, oba rodiče přežili koncentrační tábory.⁴⁵ Titul PhD. získal na Princetonské univerzitě. Jeho hlavní specializací je Izraelsko-Palestinský konflikt a politizace holocaustu. Do roku 2007 měl definitivu na DePaulově univerzitě. Od té doby se pohybuje na akademické půdě pouze jako host.⁴⁶

Pavel Barša je profesorem Univerzity Karlovy v Praze, působí především na filozofické fakultě. Od roku 2002 je rovněž výzkumným pracovníkem Ústavu mezinárodních vztahů. Mezi hlavní obory jeho zájmu patří multikulturalismus v západní Evropě s důrazem na islám a blízkovýchodní konflikt. Není mu rovněž cizí americká zahraniční politika.⁴⁷

3.1 První zprávy o vyvraždování

První zmínky o holocaustu se v USA objevily už za války, byla to svědectví uprchlých vězňů z koncentračních táborů. Nikdo jim ale nevěnoval pozornost, všichni si mysleli, že to je přehnané. Bohužel v té době se nedala pravost těchto výpovědí nijak ověřit, nacisté zvěrstva páchaná na Židech i jiných etnikách dokázali dobře střežit. Byly známé jen letecké záběry, z nichž nebylo nijak patrné, jak moc lidé v táborech trpěli.⁴⁸

První ověřené zmínky o rozsahu nacistických zvěrstev dorazily do Ameriky s osvobozením prvních koncentračních táborů na jaře 1945. Spojenecké armády se dostaly především do táborů na území Německa, jako byly Dachau či Buchenwald. Zprávy z osvobozování těchto míst hrůzy obletěly celé Spojené státy americké. Tato svědectví potvrdila navrátilší se delegace kongresmanů a redaktorů.⁴⁹

⁴⁴ „In Memoriam“, The University of Chicago Online, http://alumniandfriends.uchicago.edu/site/c.mjJXJ7MLIsE/b.8101525/k.8F57/In_Memoriam.htm (staženo 2. 1. 2015).

⁴⁵ Finkelstein, Norman G. „Průmysl holocaustu: úvahy o zneužívání židovského utrpení“, 6.

⁴⁶ „Territorial conflicts“, Princeton University, http://www.princeton.edu/~paw/archive_new/PAW07-08/06-1212/onthecampus.html (staženo 2. 1. 2015).

⁴⁷ „Lidé“, Ústav mezinárodních vztahů Praha, <http://www.iir.cz/static/pavel-barsa> (staženo 2. 1. 2015).

⁴⁸ Novick, Peter. „Holocaust in American Life“, 63.

⁴⁹ Ibidem.

Bohužel se podle Petera Novicka nejednalo o setkání Američanů se skutečným holocaustem. Hlavním důvodem tohoto smělého tvrzení je fakt, že zmíněné dva tábory byly zřízené a i nadále udržované především pro politické vězně. Vojáci sice na vlastní oči viděli, co nacisté dokázali lidem dělat, s mnoha Židy se však nesetkali. V tomto případě to nebylo způsobené tím, že by se velení tábora podařilo jich většinu vyhladit, neboť měli přednostní právo na smrt. Reportéři a kongresmani po návratu zpět do USA psali o zvěrstvech páchaných na odpůrcích nacistů všech možných národností a politických věznicích. O Židech se zmiňovali jen okrajově.⁵⁰

Po skončení války v Evropě se do USA dostaly záběry z táborů na východ od demarkační linie a zvedly další vlnu šoku. Židovská obec se začala velmi zajímat o to, jak pomoci přeživším. Velká část především polských Židů neměla po válce kam jít. Doma na ně čekal buď zabraný majetek, nebo pogrom. Proto se valná většina z nich rozhodla odejít na západ.⁵¹ V Německu vzniklo značné množství uprchlických táborů, do nichž se stěhovali polští Židé, ti, kteří utekli do SSSR před nacisty a teď utíkali před Stalinem, i další Židé z východu, kteří chtěli začít nový život na západě.⁵²

Bohužel zděšení Američanů nad těmito hrůzami a snaha o nápravu Německa byly přehlušeny záhy strašlivou událostí, na níž se samotné Spojené státy podílely. Jde o svržení dvou atomových bomb na začátku srpna 1945 na japonská města Hirošima a Nagasaki. „V případě, že holocaust byl symbolem doby, která se právě chýlí ke konci, Hirošima jako znak jaderné devastace, definovala přítomnost a budoucnost.“⁵³ Tato hrůzná událost se dotkla všech Američanů, neboť se cítili být pachateli a v silící atmosféře studené války i potenciální obětí. Spisovatelé používali Osvětim a Hirošimu jako synonyma pro symbol hromadné smrti zapříčiněné člověkem. Lidé si většinou vyberou jen jednu událost, kterou se v mysli zabývají. A Američané si vybrali tu, která odkazovala do budoucnosti.⁵⁴

3.2 1945 – 1967

V období od konce 2. světové války až do Šestidenní války byl Holocaust podle Novicka, Finkelsteina i Barši naprosto marginálním společenským tématem. Důvody je možné vysvětlit několika způsoby. Prvním z nich je paměť, přeživším se nechtělo vzpomínat na prožitá utrpení, chtěli začít nový život. Někteří vzpomínat chtěli, ale společnost nechtěla

⁵⁰ Novick, Peter. „Holocaust in American Life“, 64-65.

⁵¹ Judt, Tony. „Poválečná Evropa: historie po roce 1945“, 24.

⁵² Barša. „Americká politika holocaustu“, 416.

⁵³ Novick, Peter. „Holocaust in American Life“, 110.

⁵⁴ Ibidem, 111-112.

poslouchat. Byla unavená válkou, chtěla se vrátit do normálu v míru a pokoji. S tím je spojený další faktor, a sice společenská nálada 50. a první poloviny 60. let. Ve společnosti převládal proud, který nabádal menšiny ke splnutí s ostatními. Budoval se jednotný americký lid. Důležitou roli hrála Studená válka, která změnila oficiálního nepřítele. Z Německa se stal úřední spojenec v boji proti zlému Sovětskému svazu a na půdě USA začal hon na komunisty.

3.2.1 Paměť - Freud vs. Halbwachs

Vysvětlení, proč přeživší nemluvili o tom, co prožili, se nabízí několik. Mnoho historiků se spokojuje s odkazem na Sigmunda Freuda a jeho vysvětlení reakcí na prožitá traumata. Podle Freudových závěrů se lidé, kteří prožili nezměrná traumata, snaží vzpomínky na ně vytěsnit z paměti. To ale nejde donekonečna, vzpomínky mají tendenci se vracet z podvědomí do vědomí. Většinou se tak děje formou psychických poruch, například neuróz, někdy se vrací jako vzpomínky jako takové.⁵⁵

Peter Novick je zastáncem teorie francouzského sociologa Maurice Halbwachse, který se ve 20. letech 20. století začal zabývat kolektivní pamětí. Podle něj není to, na co vzpomínáme, dané minulostí a nelze tak vynořování obsahu ovlivnit. Naopak, podle momentálních potřeb paměť vybírá, co a jak se člověku vynoří ve vědomí. Halbwachs míní, že z původně barevné události v historii paměť vytváří černobílý obraz, který zapadá do morálních hodnot skupiny. Paměť redukuje události do „*mýtických archetypů*“.⁵⁶ Paměť si vybírá, co pošle do vědomí podle momentálních okolností a potřeb jedince.⁵⁷

Podle Freuda je paměť a vynořování vzpomínek dané, podle Halbwachse je paměť otázkou podvědomé volby.

3.2.2 Instrumentální a identické motivy

Pod pojem instrumentální motivy shrnul Pavel Barša dvě hlavní větve motivace k upravování minulosti, které používá Peter Novick. Ten tvrdí, že stejně jako všechny menšiny ve společnosti, i Židé potřebovali uspokojit své nároky ekonomické a politické. Zpočátku šlo především o finanční a sociální zabezpečení imigrantů z poválečné Evropy. Dále se Židé jako skupina chtěli prosadit politicky. Nejde pouze o politickou angažovanost, ale o získání vlivu a moci při rozhodování.⁵⁸

⁵⁵ Barša. „Americká politika holocaustu“, 413.

⁵⁶ Novick, Peter. „Holocaust in American Life“, 3-4.

⁵⁷ Barša. „Americká politika holocaustu“, 414.

⁵⁸ Ibidem.

Identické motivy zahrnují podle Barši nároky menšin na psychologické a kulturní uspokojení. Pro naplnění přirozených lidských potřeb je nutné dostat uznání od okolí a jednání musí dávat smysl.⁵⁹

Novick se ztotožňuje s tím, že americké Židy vedly k upravování paměti oba druhy motivů. Na rozdíl od něj, Norman Finkelstein je přesvědčený, že tuto menšinu vedly pouze motivy instrumentální. Židovské elity chtěly na upravené historii jen vydělat peníze a vydobýt si moc.⁶⁰ Podle něj se na utváření statusu ve společnosti podílely jen židovské organizace. Oproti tomu je Novick přesvědčený, že americká židovská identita se utvářela a proměňovala díky působení nejen elit, ale i etnické základny.⁶¹

3.2.3 Integracionismus a universalismus, kult hrdiny

V 50. a 60. letech se neslušelo vyčnívat. Bylo potřeba vybudovat jednotnou Ameriku. Politika nabádala všechny menšiny, včetně té židovské, aby se snažily integrovat do společnosti. Lidé se zaměřovali na budoucnost, k minulosti se nechtěli příliš vracet.⁶² Splynutí s většinovou společností a překonání traumat z minulosti znamenalo v 50. letech úspěch jednotlivců v rámci snah o budování jednotného amerického národa.⁶³

Společnost rovněž oceňovala hrdiny, ne ty, kdož byli pasivními oběťmi. Židé byli považováni za ty, kteří se nepostavili proti útlaku, nebojovali.⁶⁴ Kromě Varšavského povstání a několika málo rebelií, které vyvolali Židé v koncentračních táborech jako Treblinka či Sobibor, nikde jinde k žádným významným vzepřením proti utiskovatelům nedošlo.⁶⁵ Díky vyznávanému kultu hrdiny se povstání ve varšavském ghettu stalo hlavním symbolem holocaustu. Povstalci dokázali, že věří v „*konečný triumf lidstva navzdory dočasnému vítězství barbarství*“.⁶⁶

3.2.4 Studená válka a hon na komunisty

Jedním z dalších argumentů, proč Židé na holocaust raději nevzpomínali, byl fakt, že hodně z nich smýšlelo levicově. Ve velmi napjaté době začínající Studené války si mnoho Američanů spojilo komunismus a Židy dohromady. Napomohl tomu i soud s manžely Rosenbergovými. Ti byli obviněni a odsouzeni k smrti za špionáž pro Sovětský svaz. Po celou

⁵⁹ Barša. „Americká politika holocaustu“, 414.

⁶⁰ Ibidem.

⁶¹ Ibidem.

⁶² Ibidem.

⁶³ Novick, Peter. „Holocaust in American Life“, 115.

⁶⁴ Barša. „Americká politika holocaustu“, 414.

⁶⁵ Arad, Jicchak. „Belzec, Sobibor, Treblinka: vyhlazovací tábory akce Reinhard“, 258-272.

⁶⁶ Novick, Peter. „Holocaust in American Life“, 114-115.

dobu procesu se zaklínali tím, že jsou Židé. Židovské elity se snažily od nich distancovat. V časopise Commentary, hlásné troubě Amerického židovského výboru, vyšel článek, který říkal, že doopravdy Židy nebyli.⁶⁷

Velká část americké veřejnosti si spojovala Židy s levicovým smýšlením rovněž proto, že nejvíce členů komunistické strany se hlásilo k židovství. To je ovšem nesprávné vyvození, „z toho, že většinu členů Komunistické strany USA tvořili Židé, nijak neplynulo, že by většina amerických Židů byli komunisty.“⁶⁸

Židovské elity 50. let urputně pracovaly na zmírnění asociace Žid = komunista. Jejich hlavním a relativně úspěšným projektem se stal „Hollywood Project“, který spočíval v tom, že v producentské firmě West Coast pracoval zástupce Židů a lobboval ve filmovém průmyslu za to, aby Židé na obrazovkách vypadali sympaticky. Dalším z projektů bylo psaní článků do měsíčníku Commentary, které měly značně protisovětský nádech a měly dokázat, že ne všichni Židé se ztotožňovali s ideou komunismu.⁶⁹

Navíc v době, kdy se ze západního Německa stal spojencem, se nehodilo dožadovat se tvrdé denacifikace či snad jeho odzbrojení.⁷⁰

3.3 1967 – současnost

V červnu roku 1967 zahájila izraelská armáda ofenzivu, která skončila úspěšně za 6 dní. Tohle vítězství povzbudilo židovské vědomí nejen v Izraelcích, ale i v Židech po celém světě včetně těch amerických. Doba začala nahrávat vymezování menšin od hlavního proudu a společnost se přeorientovala z kultu hrdiny na kult ublíženého. Holocaust se najednou dostal do popředí amerického diskursu, židovská komunita jej přijala jako svůj symbol, jako potvrzení identity. Z holocaustu se rovněž stalo něco nedotknutelného, čím se mohl zaštitit každý Žid.

3.3.1 Diferencialismus a partikularismus

Od konce 60. let se začala měnit americká politika menšin i společnost. Dospěla mládež, která si válku pamatovala jen z dětství, nebo se narodila až po jejím skončení. Tyto mladé lidi začala zajímat minulost. Ve společnosti převládla myšlenka diferencialismu, menšiny se začaly hlásit o svá práva a poukazovat na svou jedinečnost.⁷¹

⁶⁷ Finkelstein, Norman G. „Průmysl holocaustu: úvahy o zneužívání židovského utrpení“, 15.

⁶⁸ Barša. „Americká politika holocaustu“, 418.

⁶⁹ Novick, Peter. „Holocaust in American Life“, 94-95.

⁷⁰ Barša. „Americká politika holocaustu“, 417.

⁷¹ Ibidem, 414.

Podle Novicka, Finkelsteina i Barši nastala příznivá doba pro vytažení holocaustu na veřejnost. Jestliže po válce lidi zajímali hrdinové, od 70. let byl na vzestupu kult oběti. Všechny americké menšiny spolu soupeřily o to, která z nich trpěla ve své historii nejvíce. Díky holocaustu tuto soutěž vyhráli Židé.⁷²

Vzpomínky na holocaust pomohly Židům nejen k vítězství na veřejnosti, ale zároveň pomáhaly posilovat identitu a soudržnost uvnitř skupiny. Kvůli výše zmíněné asimilaci do společnosti se za předešlá dvě desetiletí povážlivě snížila pospolitost v americké židovské diaspoře. Náboženská praxe byla rovněž v útlumu.⁷³

V době od 70. let vznikala rovněž tzv. kult holocaustu. Hlavní tezí je dluh, který mají Gójové u Židů za to, že se nepostavili proti páchání zločinů proti lidskosti nacistů na Židech. K podpoření identity vznikala tvrzení, že nejen Gójové, ale i další pokolení Židů dluží svým předchůdcům udržení Židovského národa. „... jako by Hitlerův pokus vyhladit jejich skupinu zavazoval další generace k udržování její zvláštní identity.“⁷⁴

Kult holocaustu vidí tuto tragédii jako jedinou svého druhu a nepřipouští jakékoli srovnávání s jinými genocidami. Američanům se použití této teze hodí na lepší vyrovnání s vlastní minulostí. Tvrzení, že to, co Američtí občané udělali černošům, indiánům nebo ve Vietnamu, se vůbec nedá srovnávat s holocaustem. To snižuje pocit odpovědnosti Američanů za to, co udělali. Vytváření jedinečné události z holocaustu napomáhá snižování hodnoty historické zodpovědnosti.⁷⁵

3.3.2 Univerzální vs. jedinečný holocaust

V rámci soupeření amerických menšin o to, která je nejvíce politováníhodná, si půjčovaly termín holocaust pro zdůraznění svého utrpení. Černoši použili heslo pro zotročení a unášení z Afriky v strašlivých podmínkách, které desítky milionů z nich nepřežilo. Slovo holocaust se používalo rovněž v souvislosti s vyvražděním indiánů v severní i v jižní Americe.⁷⁶

Židovské elity nebyly z používání termínu holocaust pro jiné genocidy nijak nadšené. Snažily se proto z židovského vyvražďování udělat jedinečnou událost a nutno říci, podařilo se jim to. Dnes je skoro nemyslitelné otřít se o izraelskou politiku či ji kritizovat, neboť Židé se začnou ohánět holocaustem. Kdo se zastane Palestinců, je okamžitě považovaný za antisemitu. To vychází z předpokladu, že všichni, kdo se nepokusili zastavit židovské

⁷² Barša. „Americká politika holocaustu“, 417.

⁷³ Ibidem, 420.

⁷⁴ Ibidem, 421.

⁷⁵ Novick, Peter. „Holocaust in American Life“, 15.

⁷⁶ Barša. „Americká politika holocaustu“, 420.

vyvraždování, jsou Židům dodnes dlužní a jistě ještě dlouho budou. Za první splátku považuje Pavel Barša podporu vzniku státu Izraele. Úplné odpykání, je-li něco takového možné, je pravděpodobné pouze v případě neustálé podpory Izraele, míní Peter Novick. „Protože nenávisť k Židům je věčná, dluh je nekonečný.“⁷⁷ Proto kdo se v blízkovýchodním sporu zastává Arabů, zaručuje nesmrtelnost Hitlerových snah.⁷⁸

Židé v průběhu času udělali z holocaustu určitý mezník zla. Jedná se o krajní zlo, které se v dějinách lidstva událo. Podle Petera Novicka je to velmi nebezpečná premisa, neboť v každodenním životě nás potkává zlo středních poloh. Z holocaustu by mělo plynout morální ponaučení, to se však podle Novicka neděje. „Je-li z holocaustu učiněn standard útisku a krutosti, působí to právě opačně – trivializuje to zločiny menší velikosti, a to nejen v principu, ale i prakticky. V americké debatě o krvavém bosenském konfliktu devadesátých let byla kladena otázka, zda šlo o ‚skutečný holocaust, a nebo o pouhou genocidu‘, o ‚skutečnou genocidu, a nebo o pouhou krutost‘. To je nejen nevkusný, ale přímo nechutný způsob mluvení a rozhodování, k němuž jsme vedeni právě tehdy, učiníme-li z holocaustu úhelný kámen morálního a politického diskursu.“⁷⁹

3.4 Díla, která se v 50. a 60. letech objevila

Co se týče knížek, uvádí Novick jen tři tituly, které podle něj stojí za zmínku. Hlavní knihou je dodnes velmi známý a oblíbený *Deník Anne Frankové*. Jako další zmiňuje *The Final Solution* Geralda Reitlingera z roku 1953. Jako poslední píše o anglickém vydání *Bréviare de la Haine (Harvest of Hate)* autora Léona Poliakova. Ani Reitlingerova kniha, ani Poliakova se neobjevuje v důležitých historických časopisech. Zmínka o holocaustu v jiném než židovském periodiku byla velkou výjimkou.⁸⁰

V televizi se dle Novicka mohly objevit jen tři filmy, a sice znovu *Deník Anne Frankové* (1959) jako výjimka. Snímek *Noc a mlha* francouzského režiséra Alaina Resnaise z roku 1955 ale není tak docela filmem, který by byl o holocaustu. Příběh spíše připomíná zásah proti francouzskému odboji a v průběhu nezazní ani jednou slovo Žid. V roce 1961 vznikl film na základě televizní hry *Judgement in Nuremberga*. Snímek odsouvá židovské vyvraždování na periferii. I přes hvězdné obsazení nevydělal film velké peníze.⁸¹

⁷⁷ Barša. „Americká politika holocaustu“, 419.

⁷⁸ Ibidem, 420

⁷⁹ Novick, 2000: 14. in Barša. „Americká politika holocaustu“, 425.

⁸⁰ Novick, Peter. „Holocaust in American Life“, 103.

⁸¹ Ibidem, 103-104.

Deník Anne Frankové si zaslouží větší prostor, neboť kniha, hraná verze v divadle na Broadwayi i film se staly velmi úspěšnými u široké veřejnosti. Divadelní i filmovou adaptaci knižní předlohy vytvořil manželský pár Albert Hackett a Frances Goodrich. Divadelní hra, poprvé uvedená roku 1955 na Broadwayi, byla odměněná Pulitzerovou cenou, Tony Award za nejlepší hru a New York Drama Critics Circle Award. Pod filmovou verzí se coby producent a režisér podepsal George Stephens a zplodil film, který viděly miliony lidí. Soudobí kritici byli naprosto nadšeni věrností s původní předlohou.⁸²

Do 70. let nevznikaly v USA žádné pompézní památníky obětem holocaustu. Jediné, co je možné vidět dodnes, jsou malé pamětní desky na zdech některých synagog. Na holocaust velmi málo odkazovali i soudobí náboženští myslitelé, zřídka se zmiňovali o utrpení při provádění rituálů.⁸³ Pokud nějaká pamětní akce probíhala, dělo se to čistě v kruhu komunity pozůstalých, nenamáhalo se zapojovat ostatní. Jediným silným, ale naprosto neoficiálním rituálem k uctění památky obětí holocaustu se stal bojkot veškerého německého zboží na americkém trhu. K tomu se vázal i zákaz vycestovat do Německa.⁸⁴

Podíváme-li se do soukromí amerických Židů, zjistíme, že ani před svými příbuznými nechtěli přeživi příliš hovořit o svých útrapách. Norman Finkelstein vzpomíná na své dětství, první zmínky si vybavuje až v souvislosti s procesem s Adolfem Eichmannem v roce 1961. O holocaustu se nehovořilo ani v jeho okolí, ve škole či mezi kamarády.⁸⁵ Alan Dershowitz, jenž strávil své dětství v Brooklynu v silně židovské komunitě, si nevzpomíná na jediný rozhovor se svými spolužáky či doma na téma holocaustu. Daniel J. Eleazar, rodák z Detroitu a v dospělosti emigrant do Izraele, byl součástí sionistické komunity. Vybavuje si z dětství, že občanská válka ve Španělsku byla větším symbolem než holocaust.⁸⁶ Kromě těchto svědectví je velmi obtížné shánět přesvědčivá data pro výzkum hovorů o židovském utrpení v rodinných kruzích.⁸⁷

Kdyby holocaust byl tématem domácích hovorů, stal by se určitě více diskutovaným na veřejnosti, jak si myslí Peter Novick.⁸⁸ Navíc velký počet přeživších byl v té době mladých, zatím bezdětných a měl starosti, jak se zabezpečit do budoucna v nové zemi, ne jak se vypovídat z uzavřené minulosti.⁸⁹

⁸² Novick, Peter. „Holocaust in American Life“, 117.

⁸³ Ibidem, 104.

⁸⁴ Ibidem, 109.

⁸⁵ Finkelstein, Norman G. „Průmysl holocaustu: úvahy o zneužívání židovského utrpení“, 14-15.

⁸⁶ Novick, Peter. „Holocaust in American Life“, 106.

⁸⁷ Ibidem, 104-105.

⁸⁸ Novick, Peter. „Holocaust in American Life“, 107.

⁸⁹ Ibidem, 109.

3.5 Shrnutí

Holocaust se dostal do povědomí Američanů ještě před koncem druhé světové války. S postupným osvobozováním koncentračních táborů se informace zpřesňovaly. Po svržení atomových bomb na japonská města téma židovské genocidy zapadlo ve společenském diskursu a ke znovuotevření nedošlo ani s příchodem přeživších do Spojených států. Důvodů bylo několik typů.

Důležitým faktorem byla paměť přeživších. Lidé chtěli na prožitá traumata v poválečných letech zapomenout, ale po čase se vzpomínky podle Freuda objeví opět ve vědomí, nebo ve formě nervových poruch. Halbwachs vidí paměť odlišně a podle jeho teorie lidé vybírají vzpomínky podle momentálních potřeb osobních a společenských. Podle tohoto klíče rovněž své vzpomínky upravují.

Politická situace ve světě oslavování holocaustu rovněž nepřála. Kvůli Studené válce a „honu na čarodějnice“ senátora McCarthyho se Židé raději distancovali od levicových hnutí, ke kterým zpočátku tíhli. I přes to byli zapsaní do povědomí většiny Američanů jako komunisté, a to zejména kvůli procesu s manželi Rosenbergovými.

Přeživší se rozpovídali veřejně o svých utrpeních až koncem 60. let, kdy se změnila nálada ve společnosti. Po válce Američané chtěli vytvořit jednotný národ, nikoliv stát mnoha menšin. Lidé se snažili zapomenout na válečná utrpení a jít dál vstříc šťastné budoucnosti. Tendence se otočily s dospíváním generace lidí, kteří nezažili válku. Ta se začala zajímat o historii a chtěla slyšet, co si za války prožili jejich rodiče. O svá práva se rovněž ve velkém hlásily menšiny všech druhů. Květinové hnutí a nesouhlas s válkou ve Vietnamu pomohly společnosti začít litovat utiskované na místo vyzdvihování hrdinů.

Co se týče děl vznikajících na téma holocaustu v 50. letech, za zmínku stojí pouze knižní, divadelní a filmové zpracování Deníku Anne Frankové, alespoň podle Petera Novicka. Ostatní díla se podle něj holocaustu dotýkají jen velmi okrajově. Výše zmiňovaní autoři se rovněž shodnou na tom, že v domácím prostředí se o holocaustu taktéž prakticky nemluvalo. S tím se začalo až s přenosem soudního procesu s Adolfem Eichmannem a reportážích o Šestidenní válce.

Od sedmdesátých let se začal holocaust politizovat a stal se zaklínadlem většiny židovských elit v USA. Postupným vývojem se stal nedotknutelným a nesrovnatelným s jinými, třeba i horšími genocidami. Jako téma knih, filmů či akademických prací se stal populárnější než otázka nerovnoprávnosti černošského obyvatelstva na území USA.

4. Mýtus ticha

Někteří historici, jako na příklad Hasia Dinerová, Alan Rosen, Mark Smith či Lawrence Baron se zabývali výzkumem holocaustu z různých úhlů pohledů v období od konce 2. světové války až do 60. let a zastávají názory, že téma židovské genocidy bylo součástí veřejného diskursu, a to nejen v rámci židovských komunit. Tam se o něm hovořilo nejvíce, přesto nemálo dobových děl zhlédla či četla americká veřejnost. Pro obhajobu tohoto názoru jsem vybrala čtyři historiky, kteří zkoumají dané období, a každý se na něj zaměřuje po svém.

Hasia R. Dinerová je americkou profesorkou hebrejštiny, judaistiky a americké židovské historie na New Yorkské univerzitě. Na ní je zakladatelkou Goldstein-Goren Center for American Jewish History. Zabývá se rovněž historií americké imigrace a historií žen ve společnosti.⁹⁰

Alan Rosen získal doktorát za literaturu a náboženství na Bostonské univerzitě. Tam studoval pod vedením laureáta Nobelvy ceny míru Elieho Wiesela. Vyučoval literaturu na mnoha amerických a izraelských univerzitách, včetně památníku Yad Vashem.⁹¹

Mark L. Smith je kandidátem na PhD. na Kalifornské univerzitě v Los Angeles v oboru židovské historie. Jeho specializací jsou historici, kteří píšou židovskou historii v jazyce jidiš.⁹²

Lawrence Baron je profesorem moderních židovských dějin na San Diego State University. Tam vede ústav Lipinsky Institute for Judaic Studies. Podepsal se pod biografii německo-židovského anarchisty Ericha Mühsama a spolueditoval dílo zkoumající altruismus. Vydal rovněž knihu o vyobrazení holocaustu ve filmech.⁹³

4.1 Význam a původ mýtu ticha

Většina autorů zastávající názor, že neexistuje žádná mezera historii zpracování tématu holocaustu, používá pojem mýtus ticha.

⁹⁰ „Hasia Diner“, New York University, <http://hebrewjudaic.as.nyu.edu/object/hasiadiner.html> (staženo 2. 1. 2015).

⁹¹ „Soslund Foundation Fellow Dr. Alan Rosen“, United States Holocaust Memorial Museum, <http://www.ushmm.org/research/competitive-academic-programs/fellows-and-scholars/all-fellows-and-scholars/alan-rosen-2004> (staženo 2. 1. 2015).

⁹² „Announcements“, The California Institute for Yiddish Culture and Language, <http://yiddishinstitute.org/event-ucla.html> (staženo 2. 1. 2015).

⁹³ „The Holocaust and American Public Memory, 1945-1960“, Holocaust and Genocide Studies, https://muse.jhu.edu/journals/holocaust_and_genocide_studies/v017/17.1baron.html#authbio (staženo 2. 1. 2015).

Hasia Dinerová tímto termínem odkazuje na dezinterpretovanou historii holocaustu. Tohle sousloví se podle ní objevilo na konci šedesátých let 20. století.⁹⁴ V době, která byla diametrálně odlišná od 50. let, zapustily kořeny mýtu díky rebelující generaci mladých Židů. Tato mládež se aktivně zapojovala do protestů a nepokojů, které v té době probíhaly nejen v Americe, ale i v celé západní Evropě. Našla si cestu i do vlastních řad a začala napadat generaci svých rodičů ve vlastních komunitách. Lidé ve vedení komunit měli být podle svých dětí spoluodpovědní za rasismus, válku ve Vietnamu, nerovnost tříd a jiné nespravedlnosti ve společnosti. Doba byla těmto rebelantům nakloněná (viz Historický úvod).⁹⁵

Tito mladí Židé obviňovali dospělé ve svých společenstvích za to, že úmyslně vymazali vzpomínky na holocaust. Činili tak podle nich proto, aby komunitní programy pro přistěhovalce a asimilaci nemohly být narušené. Mládež přitom zapomněla, že se v dětství účastnila letních táborů, do jejichž programů byly dějiny holocaustu zařazovány. Téma holocaustu se objevovalo na mnoha společenských akcích, i těch pro děti. Bylo zařazené do většiny pedagogických materiálů a rabíni je nezapomněli zmiňovat ve svých učeních.⁹⁶ Většina těch, kdo byli v 50. letech malými dětmi nebo teenagery, zarytě tvrdí, že v jejich blízkém okolí a ani doma se o holocaustu nemluvilo. Je nutné si ale uvědomit, že nejen v Americe, ale v celém světě vznikaly publikace židovských vzdělávacích asociací, které dostalo každé dítě zapsané do židovské školy. Tyto brožury obsahují články o holocaustu a mají v mladých lidech vyvolat mnoho otázek na téma.⁹⁷

Generace těchto Židů se v následujících desetiletích stala členy, či dokonce vedoucími židovských komunit. Protože tvrdili, že předešlé pokolení o holocaustu mlčelo a úmyslně vymazalo vzpomínky na tuto tragédii ze všech sfér života, mohli si dovolit tvrdit, že ho „objevili“. Mýtus ticha „*sloužil k potvrzení generačního příběhu.*“⁹⁸ Jejich rodiče, již zralí dospělí, už nebojovali o přežití ve společnosti, byli usazení ve svých kdysi nových domovech. Děti, generace „mladých Židů“, se začaly chovat odlišně. Místo snahy o asimilaci, která probíhala hlavně v padesátých letech, se snažili poukázat na odlišnost a osobitost Židů od ostatních lidí.⁹⁹ Zatímco pokolení přeživších se zasazovalo o budování kultury památky holocaustu v Americe a jednalo politicky jako jeden blok, zajímaly děti především jednotlivci a jejich vyprávěné příběhy. Co museli prožívat v koncentračních táborech, při osvobození i

⁹⁴ Diner. „Origins and Meanings of the Myth of Silence“, 192.

⁹⁵ Ibidem, 194.

⁹⁶ Ibidem, 195.

⁹⁷ Ibidem, 199.

⁹⁸ Ibidem, 195.

⁹⁹ Ibidem.

po následném přestěhování do Ameriky? V té době předčila orální historie psané archiválie a slova přeživších se brala jako berná mince pravosti minulých událostí.¹⁰⁰

Generace konce šedesátých let zanechala velké množství příruček a dokumentů, které používali hojně historici od osmdesátých let ve svých výzkumných pracích. „*Pro každého, kdo chce napsat něco o historii poválečných amerických Židů a jejich vztahu k holocaustu, slova generace pozdních 60. let se ukázala být základními.*“¹⁰¹ Výzkumné práce z těchto let předkládají důkazy, že v poválečných letech američtí Židé zarytě mlčeli, když se dostalo na holocaust. Tyto závěry velmi vyhovovaly historikům, kteří potřebovali ve svých pracích dosáhnout různých cílů. Zejména se jednalo o cíle politického rázu.¹⁰² Vědci, kteří stavěli na špatných základech, měli veliké sklony mýtus bezděky podporovat. Potvrzení správnosti výchozích materiálů usnadňovala změna postoje k přeživším. Od konce 20. století se přeživším holocaustu i jejich příbuzným dostalo téměř posvátné role ve společnosti.¹⁰³

Rok 1967 se jeví jako přelomový. „*Funguje jako hlavní předěl v periodizaci této historie.*“¹⁰⁴ Hasia Dinerová se vzácně shoduje s Novickem i Finkelsteinem v tvrzení, že pro většinu učenců představuje izraelské vojenské vítězství zásadní bod zlomu. Událost, která probudila v Židech hrdost na svou příslušnost a vytáhla je z poválečné otupělosti. Výše zmínění autoři se rovněž shodují v odlišném možném výkladu Šestidenní války. Do té doby prý holocaust i stát Izrael zaujímaly nízké příčky na žebříčku amerického židovského programu. Ať už jsou důvody učenců pro určení června 1967 jako zlomového bodu jakékoli, potvrzují tím výroky radikální mládeže konce 60. let, že holocaust se dostal do popředí amerického diskursu právě tehdy.¹⁰⁵

Mýtus ticha se bohužel zakořenil do organizovaného židovského komunitního života s nebývalou silou a prorostl celou společenskou kulturou. Mnoho historiků se jej nechce zřící, byť dostává velké množství materiálů přesvědčujících ho o opaku. Hasia Dinerová ve své knize „*We Remember with Reverence and Love: American Jews and the Myth of Silence After the holocaust, 1945 – 1962*“ zásobuje čtenáře notnou dávkou důkazů, zdrojů a příkladů, které svědčí o tom, že žádné ticho po válce nebylo. Recenzenti této knihy shodně uznávají, že Dinerová vynaložila nemalé úsilí k tomu, aby přesvědčila akademickou veřejnost o tom, že vychází z bludu. I když uznávají, že vážnost důkazů by měla dát za pravdu jí, nesouhlasí s ní a

¹⁰⁰ Diner. „Origins and Meanings of the Myth of Silence“, 197.

¹⁰¹ Ibidem, 196.

¹⁰² Ibidem.

¹⁰³ Ibidem, 198.

¹⁰⁴ Ibidem, 196.

¹⁰⁵ Ibidem, 197.

drží se pevně zakotveného mýtu, že američtí Židé po válce nenacházeli prostor pro vyjádření o holocaustu ve veřejné sféře. „Žádný z recenzentů nebyl schopen nabídnout alternativní výklad vzniku a šíření knih, článků, kázání, písní, průvodů, pamětních značek, volání k politické akci, fundraasingu propagandy, filmových pásů, básní, úvodníků, rozhlasového vysílání zacílené na americké Židy ve velké rozmanitosti na základě ideologie, třídy, věku, regionu, jazyka, náboženského cítění, vzniklých v poválečném období, jejichž tématem a důvodem vytvoření byly strašlivé zkušenosti evropských Židů pod německým nacistickým útlakem.“¹⁰⁶ Udržováním mýtu ticha páchají historici křivdy na lidech, kteří o holocaustu mluvili a zkoumali na odborné úrovni. Jednou z klíčových postav tohoto výzkumu se stal David Boder, jehož práci představím v následující kapitole. Židé v Americe po válce neignorovali holocaust. Snažili se jej implementovat do své kultury a politiky. Hledali způsob, jak vytvořit památník šesti milionům.¹⁰⁷ Tuto snahu si přivlastnili aktivisté 60. let tvrzením, že to byli oni, kdo založili kulturu památky holocaustu.¹⁰⁸

„Tak dlouho, jak představitelé obcí a intelektuálové budou mít zájem na opakování mýtu mlčení, tím více se bude deformovat a zakrývat komplikovaná historie dřívější doby, kdy američtí Židé měli mnoho co říct o evropské židovské katastrofě a dělali to mnoha způsoby.“¹⁰⁹

4.1.1 Znovuobjevení

V roce 1998 byly nalezeny audio nahrávky rozhovorů s přeživšími a doprovodné texty Davida Bodera v Galvin Library (v Illinois Institute of Technology). Komentář, vydaný k těmto nálezům, říká, že v době vzniku byl o jeho tvorbu pramalý zájem.¹¹⁰

Psycholog David Boder pocházející z Liepáji v Lotyšsku se na začátku 20. let vydal do severní Ameriky, aby v roce 1926 zakotvil ve Spojených státech Amerických. Svoji profesionální dráhu začal na fakultě Chicago-based Lewisova institutu (předchůdce Illinoiského institutu technologií).¹¹¹

David Boder se po válce rozhodl odjet do Evropy a natáčet rozhovory s přeživšími holocaustu. „Boder se narodil a vyrůstal v cizině, byl zběhlý v mnoha evropských jazycích, přesto sám sebe považoval za Američana, a proto taky jako člověk, který neprošel podobnou

¹⁰⁶ Diner. „Origins and Meanings of the Myth of Silence“, 199-200.

¹⁰⁷ Diner, Hasia R. „We remember with reverence and love: American Jews and the myth of silence after the Holocaust, 1945-1962“, 365.

¹⁰⁸ Diner. „Origins and Meanings of the Myth of Silence“, 200.

¹⁰⁹ Ibidem, 201.

¹¹⁰ Rosen. „We Know Very Little in America: David Boder and un-belated testimony“, 110.

¹¹¹ Ibidem, 103.

*zkušeností, vydržel většinu zpovídaných. V určitém ohledu to bylo přirozené.*¹¹² Již téměř 20 let žil ve Spojených státech amerických a rovněž jeho odborné práce byly publikované v angličtině, cílené na americké posluchače a finanční prostředky získával od amerických institucí.¹¹³

Zmínit Boderovo vnímání sebe sama jako Američana je v tomto kontextu důležité. Koncipoval projekt, na nějž se mu podařilo sehnat prostředky během čtrnácti měsíců jen díky tomu, že znal hodně Američanů s vysokými konexemi. Dostalo se mu velké podpory od mnoha významných osobností. Na svůj odjezd do Evropy v červenci roku 1946 se Boder pečlivě připravoval.¹¹⁴

David Boder měl stále na paměti, jakému publiku jsou určeny informace, které sbírá. Zaměřil se na Ameriku, která byla podle něj „*rezervovaná a ignorantská, co se týče otřesných zážitků obětí.*“¹¹⁵ Zastával názor, že Američané se potřebují dozvědět a naučit vše od prvopočátku. Proto většinu svých rozhovorů začínal frází „*my v Americe víme velmi málo*“ (We know very little in America). Tuto formulaci však na žádných nahrávkách nelze najít, neobjevuje se ani v prepisech. Boder byl toho názoru, že není potřeba příjemce zatěžovat podrobnostmi, které vedly ke vzniku rozhovorů. Zvědavé publikum si žádalo silný příběh. Vypravěč ale musel být uveden do problematiky, aby věděl, že má vyprávět vše, ne jen některé části svého příběhu.¹¹⁶

V Evropě strávil devět týdnů a za tu dobu se mu podařilo pořídit zhruba 130 rozhovorů s přeživšími. Díky své znalosti několika evropských jazyků včetně jidiš získal širokou škálu výpovědí v 9 jazycích. Tento počín se považuje za velmi rané, ba možná i první audio nahrávky výpovědí přeživších.¹¹⁷

Boder s těmito nahrávkami odjel zpět do USA a neúnavně je přepisoval dalších deset let. Snažil se sebrané materiály šířit, publikovat, analyzovat a přednášet. Osmdesát těchto rozhovorů přeložil do angličtiny a většinu z nich vydal vlastním nákladem ve svém rukopise „*Topical Autobiographies of Displaced People.*“¹¹⁸ O něco známější se stala kniha s názvem „*I Did Not Interview the Dead*“ (Nezpovídal jsem mrtvé), která vyšla v roce 1949. O pět let později vydal článek 1954 „*The Impact of Catastrophe*“ (Dopad katastrofy).¹¹⁹

¹¹² Rosen. „We Know Very Little in America: David Boder and un-belated testimony“, 103.

¹¹³ Ibidem.

¹¹⁴ Ibidem.

¹¹⁵ Ibidem, 105.

¹¹⁶ Ibidem.

¹¹⁷ Rosen. „We Know Very Little in America: David Boder and un-belated testimony“, 103.

¹¹⁸ Ibidem.

¹¹⁹ Ibidem.

Kniha „*I Did Not Interview the Dead*“ byla citována v průběhu padesátých a na počátku šedesátých let řadou studií, které se zabývaly přeživšími holocaustu a koncentračními tábory z různých úhlů pohledů (psychologie, sociologie i politologie).¹²⁰

Tato kniha se objevila jako jeden ze tří hlavních zdrojů amerického sociologa Ervinga Goffmana v díle „*Asylum: Essays on the Social Situation of Mental Patients and Other Inmates*“, která spatřila světlo světa v roce 1961.¹²¹ Boderova práce je citovaná i v pozdějších letech, od 60. let až do současnosti.¹²²

Co se týče žánru, snažil se Boder vytvořit podle slovníku tehdejších sociálních vědců tak zvaný „*lidský dokument*“ (human document).¹²³ Pro audio nahrávání interview se rozhodl z titulu, že sám byl psycholog s důrazem na traumatizované osoby. Rozhovory rovněž probíhaly ve více jazycích. Podařilo se mu vytvořit soubor „*komentářů, které namluvili sami přeživší*“.¹²⁴ Obrázky, které promítala kina v rámci filmových týdeníků, se mu zdály tiché. Třebaže ozvučené, samotné zobrazení hrůz, které se na plátnech objevovalo, bylo podle něj ploché, bez příběhu, bez podtextu. Filmové nahrávky pořízené při osvobozování koncentračních táborů se staly zkratkami svědectví, které se snažily předat divákovi. Bylo to způsobené dle názoru Boderovy chybějícím vysvětlením či návazností emocí. Toto ticho nemělo svého původce v chybějícím zájmu veřejnosti nebo nechuti vyrovnat se s holocaustem. Příčinou nebyla ani averze nebo neschopnost přeživších vypovídat o svém utrpení.¹²⁵

Výše zmíněný výčet odborných prací, které citují nebo vychází z Boderových rozhovorů, vyvrací argument, že o Boderovu práci, a vlastně i o výpovědi přeživších, nebyl v době jejího vzniku zájem. Ten se prý vytvořil až se znovuobjevením jeho tvorby na konci 90. let 20. století.¹²⁶ Tento mýtus smutně zastíňuje usilovnou práci Davida Boderu v padesátých letech.

Boderova práce na rozhovorech je považovaná za jedinou svého druhu. To ovšem není pravda, jak dokládá Alan Rosen. Tvrdí, že 130 rozhovorů, které vedl Boder, byla kapka v moři podobných prací. Rosen vyvádí zastánce mýtu ticha z omylu i v druhém argumentu,

¹²⁰ Toto je výčet autorů a jejich publikací, které zmiňuje Alan Rosen ve svém článku: Cornelius Krahn: *Mennonite Life (1951)*, *Social Change: Latvian Society at Home and in Migration (1952)*; David Reisman: *Individualism Reconsidered (1955)*; H. G. Alder: *Theresienstadt (1955)*; Joseph Tennenbaum: *Race and Reich: The Story of an Epoch (1956)*, *Social Problems (1957)*, *Yad Vashem Bulletin (1957)*; Martha Wolfenstein: *Disaster: A Psychological Essay (1957)*, *Books of College Students' Reading (1958)*; Donald Ray Cressy, John Galtung: *The Prison (1961)*; Seymour Martin Lipset, ed.: *Culture and Social Character (1961)*

¹²¹ Rosen. „We Know Very Little in America: David Boder and un-belated testimony“, 108.

¹²² Ibidem, 113.

¹²³ Ibidem, 106.

¹²⁴ Ibidem, 107.

¹²⁵ Ibidem.

¹²⁶ Ibidem, 110.

rozhovory nevznikly jen tak z ničeho nic. Jejich podhoubí se nalézá v interdisciplinárním výzkumu sociálních věd ve 40. letech v USA, kterého se vědec aktivně účastnil.¹²⁷

4.1.2 Mýtus ticha v jidiš

Nesmíme zapomenout na Židy, kteří ovládali jazyk jidiš. Skupina těchto lidí byla poměrně početná. Historici, kteří těmto jazykům rozuměli, nabídli své služby těm, kteří se chtěli podělit o své svědectví. Už na rozhraní války započali historici jako Philip Friedman či Nachman Blumental zaznamenávat výpovědi a sbírat nejrůznější dokumenty.

Touha napsat svědectví o utrpení, které Židé prožívali, se neobjevila až po skončení těchto hrůz. Podle Friedmana většina lidí začala vytvářet texty již během války, neboť se potřebovali vypsát ze svých muk. Yosef Kermisch s Friedmanem souhlasí a doplňuje, že po válce touha psát jen zesílila a byla pokračováním té válečné.¹²⁸ „*Touha po sebevyjádření mezi těmi, kdo zažili holocaust, nezačíná s přeživšími, ale s těmi, kdo žili v ghettech a táborech pod nacistickou okupací.*“¹²⁹

Asi nejznámějším historikem jidiš v Americe, který psal o holocaustu, se stal již zmíněný Philip Friedman. V roce 1948, kdy se přistěhoval do New Yorku z Evropy, měl za sebou vzdělání a výzkum z univerzit v Mnichově a Paříži. V USA nastoupil na Kolumbijskou univerzitu a vyučoval na ní židovskou historii až do roku 1960. Předpokládá se, že byl jedním z prvních, kdo začali výzkum holocaustu.¹³⁰ Zajímal se při zkoumání holocaustu především o jeho samotnou historiografii, ve svých dílech se vyjadřoval k postojům a použitým metodám.¹³¹

Během svého života sbíral příspěvky ostatních jidiš historiků, spisovatelů, nebo prostě lidí, kteří se chtěli vypsát z utrpení, kterým prošli.¹³² Obeslal přeživší s možností sdělit mu své zkušenosti s holocaustem.¹³³ Později coby ředitel vzdělávání pro Americký židovský spojený distribuční výbor (American Jewish Joint Distribution Committee)¹³⁴, působící v utečeneckém

¹²⁷ Rosen. „We Know Very Little in America: David Boder and un-belated testimony“, 103.

¹²⁸ Smith. „No Silence in Yiddish: Popular and scholarly writing about the Holocaust in the early postwar years“, 58.

¹²⁹ Ibidem.

¹³⁰ Ibidem, 56.

¹³¹ Ibidem, 61.

¹³² Ibidem, 58.

¹³³ Ibidem, 63.

¹³⁴ Nezisková organizace založená roku 1914 na pomoc Židům, kteří trpěli za 1. světové války. Pomáhala i za 2. světové války a po ní měla na starosti židovskou populaci v táborech pro vysídlené. „American Jewish Joint Distribution Committee“, The YIVO Encyclopedia of Jews in Eastern Europe, http://www.yivoencyclopedia.org/article.aspx/American_Jewish_Joint_Distribution_Committee (staženo 2. 1. 2015).

táboře v americké okupační zóně v Německu, recenzoval a sbíral příspěvky do místních publikací. Z nich pak čerpal při psaní svých sbírek.¹³⁵

Ta největší s názvem „*Roads to Extinction*“ mu vyšla ucelená až posmrtně v roce 1980, přesto dílčí části publikoval ještě za svého života. V roce 1948 ve sbírce prezentoval práce autorů v jidiš, kterých v té době měl na stovky. O dva roky později vyšlo rozšířené vydání, kde se spisovatelů představuje na tisíce. „*Zde Friedman hlásí vytvoření více než 10 000 knih a článků na „naši nedávnou katastrofu“, což prohlašuje „je již celá literatura.“*¹³⁶ V roce 1954 vyšla Friedmanovi první velká kniha s názvem „*Martyrs and Fighters*“, která je prezentací zkušeností z Varšavského Ghetta.¹³⁷ Friedman zde cituje zhruba 40 záznamů přeživších a doplňuje je svými krátkými komentáři.¹³⁸

Další důležitou osobností v jidiš historiografii, která se objevovala v USA, je Isaiiah Trunk. Po válce se zabydlel v New Yorku stejně jako Friedman a po čase se stal ředitelem archivu na Institute for Jewish Research (YIVO). V roce 1960 se za podpory Trunka stal Philip Friedman předsedou YIVO Historians' Cycle.¹³⁹

Neméně významnou roli hrál výzkum Yosefa Kermishe. V 50. letech byl ředitelem památníku Yad Vashem v Izraeli.¹⁴⁰ Jeho specializací byla židovská dokumentární historie. Mezi jeho větší práce psané anglicky patří kritiky pramenů Ringelblum Archive¹⁴¹. V padesátých letech začal pracovat na dokumentu „*The Testament of the Warsaw Ghetto*“. Z jidiš originálu byl přeložený do angličtiny v letech 1951 a 1957, přesto se objevil jako součást většího celku s názvem „*To Live with Honor, To Die With Honor!*“ až v roce 1986.¹⁴²

¹³⁵ Smith. „No Silence in Yiddish: Popular and scholarly writing about the Holocaust in the early postwar years“,58.

¹³⁶ Ibidem, 56.

¹³⁷ Ibidem, 63.

¹³⁸ „Martyrs and Fighters: The Epic of the Warsaw Ghetto, edited by Philip Friedman“, Commentary <http://www.commentarymagazine.com/article/martyrs-and-fighters-the-epic-of-the-warsaw-ghetto-edited-by-philip-friedman> (staženo 2. 1. 2015).

¹³⁹ Smith. „No Silence in Yiddish: Popular and scholarly writing about the Holocaust in the early postwar years“,57.

¹⁴⁰ Památník obětí a hrdinů holocaustu, založený roku 1953 v Izraeli. „About Yad Vashem“, Yad Vashem, <http://www.yadvashem.org/yv/en/about/index.asp> (staženo 2. 1. 2015).

¹⁴¹ Jde o dokumenty všech druhů o životě ve Varšavském ghettu, které schoval historik Emanuel Ringelblum před svým chycením a popravením, nalezené po válce v konvích od mléka. „The Warsaw Ghetto Oyneg Shabes—Ringelblum Archive Catalog and Guide“, United States Holocaust Memorial Museum, <http://www.ushmm.org/research/publications/academic-publications/full-list-of-academic-publications/the-warsaw-ghetto-oyneg-shabesringelblum-archive-catalog-and-guide> (staženo 2. 1. 2015).

¹⁴² Smith. „No Silence in Yiddish: Popular and scholarly writing about the Holocaust in the early postwar years“,60.

Nachman Blumental je dalším ze zvučných jmen jidiš historiků. Po válce navázal na svou práci před ní, kdy se zaměřoval zejména na historii židovské literatury. Od roku 1945 se specializoval na literární díla vznikající během holocaustu.¹⁴³

Posledního si dovolím zmínit Leo Schwarze, jehož knihu „*The Redeemers*“ vydanou v roce 1953 označil Friedman „*jako knihu schopnou proniknout k masám.*“¹⁴⁴

Komunita jidiš rozhodně nemlčela a její silný hlas dolehl i k uším těch, kdo tímto jazykem nemluvili. Mnoho děl bylo přeloženo do komunikačních jazyků, zejména angličtiny, a některé kousky se dostaly i za hranice akademických kruhů do rukou široké americké veřejnosti.

4.1.3 Hollywood se zajímal

Tvrzení, že filmový průmysl se v poválečných letech nezajímal o holocaust, je také mylné. A teze, že jediným úspěšným filmem o židovském utrpení bylo zpracování Deníku Anne Frankové, jak tvrdí Peter Novick, se rovněž neopírá o dostatečný výzkum.

V následujících odstavcích představím několik filmů, které vznikaly krátce po válce. Jejich hlavními motivy bylo pátrání po nacistických válečných zločincích a jejich dohnání k mezinárodní spravedlnosti.¹⁴⁵ Důležitým cílem těchto filmů byla ukázka a glorifikace hrdinských činů Američanů, kteří dopadali nacistické zločince a bojovali za jejich spravedlivé potrestání, osvobodili koncentrační tábory, pomohli porazit Třetí říši, rehabilitovali vysídlené osoby a usnadňovali přistěhovalectví do USA.¹⁴⁶ Tato témata byla pro Američany po válce přitažlivá. Téma genocidy Židů se objevuje v následně popsanych filmech, v některých rozhodně nijak okrajově.

Co se týče způsobu ukázání zvěrstev, je nutné jít zpět do minulosti. Již od roku 1934 platil tak zvaný „Kodex výroby“ zavedený Josephem Breenem, který byl hollywoodským vedoucím výroby. Před válkou i za ní Breen „*požadoval vymazání scén zobrazujících antisemitské akce a postoje ze strachu, že by podněcovaly, spíše než utlumovaly, nenávisť k Židům. Byl proti nadměrnému grafickému vyobrazení násilí i ve válečných filmech dokumentujících nacistický teror.*“¹⁴⁷

Média mohla podle vyhlášení úřadu válečných informací používat pouze ověřitelná zvěrstva, zvěsti o masovém vyvražďování nebyly 100% potvrzené, proto nemohly být

¹⁴³ Smith. „No Silence in Yiddish: Popular and scholarly writing about the Holocaust in the early postwar years“,59.

¹⁴⁴ Ibidem, 61.

¹⁴⁵ Baron. „Trial by Audience: Bringing Nazi war criminals to justice in Hollywood films, 1944-59“, 152.

¹⁴⁶ Ibidem.

¹⁴⁷ Ibidem, 153.

zobrazovány ani ve válečných filmech. Výjimkou byl Lidický masakr z roku 1942, který nacisté oficiálně přiznali.¹⁴⁸

Předskokanem poválečných filmů se stal snímek „*None Shall Escape*“ z roku 1944. Natočil jej maďarský emigrant židovského původu Andre de Toth. Film odhaluje jeho vzpomínky, kterak Poláci a Židé byli utlačováni nacistickými dobyvateli. Snímek se stal komerčně úspěšným a přinesl studiu Columbia Pictures nemalý zisk. Co se týče odborné kritiky, nešetřila chválou. Většina byla nadšená stěžejní scénou, kde rabín pronáší svůj militantní projev nad postřílenými Židy před nástupem do transportů smrti. Jeden recenzent tento projev odsoudil pro to, že podle něj nedostatečně vystihuje zbožného Žida. Kritik vidí ve scéně stereotypizaci Židů jako pasivních obětí. Ve filmu se rovněž objevují zmínky o závazku civilizovaného světa nenechat křivdy na Židech, Polácích a jiných obětech nepotrestané. Film se dočkal nominace na Cenu Akademie (Oscara) za nejlepší originální scénář.¹⁴⁹

První poválečný film oceněný za to, že tvůrci v něm použili autentické záběry z osvobozování koncentračních táborů, se jmenoval „*The Stranger*“ (Cizinec) a režíroval jej Orson Welles, rovněž představitel hlavního hrdiny. Záběry natočené při osvobozování koncentračních táborů se promítaly v rámci filmových týdeníků a staly se důkazním materiálem při obžalobách v Norimberském procesu. Hlavním hrdinou snímku je zlověstný padouch, vysoký důstojník SS, po Martinu Bormannovi nejhledanějším mužem Říše. Film obsahuje faktické nepřesnosti procesu plynování. Scény, které ukazují reálné záběry, ani komentář k nim neobsahuje fakt, že Židé měli být likvidováni přednostně. Přesto je jedním z prvních, které dokázaly divákovi zprostředkovat nacistická zvěrstva v celé jejich šíři a sdělit, co přesně znamenala rasová politika Třetí říše.¹⁵⁰

Film z prostředí Norimberského tribunálu s názvem „*Sealed Verdict*“ natočil v roce 1948 režisér Lewis Allen. Úvodní a všechny externí scény byly pořízené v Evropě. Právě tato skutečnost dodává snímku punc autenticity.¹⁵¹ Za pravost scén se zaručila i výrobní společnost Paramount. Film nesklidil tu nejlepší kritiku, recenzenti mu vyčítali spletitost spiknutí, že zobrazuje rabína jako příliš shovívavého a příliš se odklání od své románové předlohy. Snímek ukazuje nacistický rasismus a nepřátelství vůči „podřadným“ skupinám lidí

¹⁴⁸ Baron. „Trial by Audience: Bringing Nazi war criminals to justice in Hollywood films, 1944-59“, 153.

¹⁴⁹ Ibidem, 155-156.

¹⁵⁰ Ibidem, 157.

¹⁵¹ Ibidem, 157-8.

určených k vyhlazení. To mělo podnítit antipatie vůči Německu. Bohužel, film měl premiéru v době první Berlínské krize.¹⁵²

Neméně zajímavý film „*Young Lions*“ (Mladí lvi) z roku 1958 hledí na druhou světovou válku ze tří úhlů pohledů, německého důstojníka, amerického Žida a mladého amerického vojáka.¹⁵³ Scény snímající koncentrační tábory mají jasně obvinít Německo ze zločinů proti lidskosti. Režisér Edward Dmytryk si pronajal pro natáčení těchto scén opuštěný skutečný tábor. V něm SS velitel objasňuje, jaké byly jeho povinnosti v rámci vyhlazování, jak je obtížné spustit takové zařízení se všemi plynovými komorami, cílovými rozsahy a lékařskými experimenty.¹⁵⁴ „*Velitelův vstup odhaluje více o rozsahu nacistické kriminality než to, co Shaw popisuje ve svém románu nebo Anwalt v původním scénáři.*“¹⁵⁵ Irwin Shaw byl autorem předlohy filmu, Edward Anwalt jeho scénáristou.¹⁵⁶

V neposlední řadě vstupuje na scénu film Samuela Fullera „*Verboten!*“, byť je natočený až na konci 50. let. Nejdůležitější je ve filmu desetiminutová scéna, jejíž jádro tvoří výčet nacistických krutostí, zatímco obraz ukazuje záběry z koncentračních táborů. Fuller sám popisuje, kterak nacisté pronásledovali křesťanské duchovní, likvidovali fyzicky a duševně postižené a zabíjeli občany mnoha evropských zemí. Do filmu získal unikátní záběry s efekty Raye Kellogga, jenž byl součástí natáčecího týmu prvního Norimberského soudu a rovněž natáčel přímo v koncentračních táborech.¹⁵⁷

Hollywood se spíše zaměřoval na výrobu válečných filmů s obsahem méně brutálním, než byla nacistická zvěrstva. Filmový průmysl kladl po válce důraz na méně traumatizující témata, jako byla třeba honba za nacistickými zločinci po celém světě či Američtí vojáci jako hrdinové při osvobozování Evropy. Přesto vzniklo několik významných filmů (viz výše), které holocaust zobrazovaly v relativně surové podobě. Je potřeba mít na paměti, že stále platil Kodex výroby z roku 1934, který brutality a násilí ve filmech velmi omezoval.¹⁵⁸ Ve filmech není téma holocaustu tím stěžejním, přesto prorůstá celým dějem a ovlivňuje charaktery příběhů. „*Přesto tyto filmy také položily základy budoucím filmovým konvencím pro zastupování holocaustu natáčením přímo na místě v Evropě, prokládáním klipy ikonických (a tudíž přípustných) snímků s krutostmi v záběrech, s odvoláním na*

¹⁵² Baron. „Trial by Audience: Bringing Nazi war criminals to justice in Hollywood films, 1944-59“, 160.

¹⁵³ „Mladí lvi“, Česko-Slovenská filmová databáze, <http://www.csfd.cz/film/18597-mladi-lvi/> (staženo 2. 1. 2015).

¹⁵⁴ Baron. „Trial by Audience: Bringing Nazi war criminals to justice in Hollywood films, 1944-59“, 164.

¹⁵⁵ Ibidem, 165.

¹⁵⁶ „The Young Lions“, IMDb, http://www.imdb.com/title/tt0052415/?ref_=nv_sr_1 (staženo 2. 1. 2015).

¹⁵⁷ Baron. „Trial by Audience: Bringing Nazi war criminals to justice in Hollywood films, 1944-59“, 162-163.

¹⁵⁸ Ibidem, 165.

důvěryhodnost jejich poradců, tvůrců nebo zdrojů a zachování černé a bílé v dokumentu ještě do 50. let, když barva byla stále více používána pro Hollywoodské produkce. ¹⁵⁹

¹⁵⁹ Baron. „Trial by Audience: Bringing Nazi war criminals to justice in Hollywood films, 1944-59“, 165.

Závěr

V období od konce druhé světové války až do konce 60. let nebyl holocaust společenským tématem číslo jedna. Důvodů je několik. Lidé nechtěli na prožitá traumata vzpomínat. Nedostali od společnosti prostor, Američané chtěli na válku zapomenout a pokračovat v normálním životě. Židé v Americe byli většinou levicoví. Poté, co se naplno rozjela Studená válka, začal hon na komunisty po celých USA a hlásit se ke komunistickým či levicovým myšlenkám nebylo zrovna populární.

Nálada se změnila až na konci 60. let. Ke slově se hlásily menšiny, už nebylo špatné vyčnívat z celku společnosti. Mladí lidé, kteří nezažili druhou světovou válku, se o ni započali zajímat. Začalo vznikat velké množství prací na téma holocaust. Ten se rovněž dostal do diskursu politického. Hlavně díky Šestidenní válce, která znamenala posun v zahraniční politice USA při podpoře Izraele.

I přes nepřízeň doby vznikaly v 50. letech akademické práce, vycházela naučná a populární literatura i filmy s tematikou masového vyvražďování Židů za 2. světové války. Těchto prací bylo rozhodně více, než jsou ochotni připustit historici hájící názor absence takových prací. Druzí tvrdí, že první klamou sami sebe, neboť vychází ze špatných premis a nejdou dostatečně do hloubky ve svých bádáních. Velkou chybou je přebírání premis právě z konce 60. a 70. let, kdy došlo k tak zvanému znovuobjevení holocaustu jako tématu veřejného zájmu, nikoliv jeho objevení.

Hledáme-li jednoznačnou odpověď na zkoumanou otázku, zda existuje či nikoliv mezera v historii zkoumání holocaustu, nedostaneme ji. Obě strany sporu se částečně shodnou. Odpůrci mezery přiznávají stejně jako zastánci, že holocaust nebyl společenským tématem číslo jedna. Na druhou stranu zastánci absence tématu ve společenských debatách souhlasí s odpůrci v tom, že děl nevznikalo takové obrovské množství jako po roce 1967.

Domnívám se, že pádnější argumentaci používají historici, kteří tvrdí, že bublina je jen mýtem. Nejen že děl, která vznikala ve vymezené době, popisují řádově více než druhý tábor historiků. Ve svých výzkumech se zabývají rovněž tím, jak moc byly odborné tituly citované jinými autory své doby. Vyjmenovávají taktéž ocenění, která díla, zvláště pak filmy sklidily. Citace a ocenění značí zájem o tvorbu na téma holocaustu.

Summary

In the period since the Second World War until the late 60s the Holocaust was not the number one social issue. There are several reasons for this opinion. People did not want to recall the trauma memories. They did not get any space for sharing, Americans wanted to forget the war and go on in normal life. After the Cold War went into high gear, began the hunt for communists all over the US and reporting to the communist or leftist ideas were not exactly popular.

The mood had changed at the end of the 1960s. The minorities were louder and it was not bad to protrude from the major society. Young people who did not experienced the World War II came up with an interest. By this time, there had been produced large number of works on subject of the Holocaust. It also got into the political discourse, mainly due to the Six Day War, which meant a shift of the US foreign policy in support of Israel.

Despite the bad times, there were developed during the 1950s academic works, educational and popular literature and movies with the theme of the mass extermination of the Jews during the World War II. These works were published in higher amount than the historians, who defend the view of absence of such projects, were willing to admit. The others argue that the first deluding themselves, because their arguments are based on a wrong assumptions and do not go far enough in their research. A big mistake is just picking premise of the late 1960s and 1970s, when the so-called rediscovery of the Holocaust as a subject of public interest had happened. There was no such thing as discovery of the Holocaust at that time.

When we are looking for an unequivocal answer to the question whether or not there was a gap in the history of the exploration of the Holocaust, we do not get it. Both parties of the dispute agree partially with each other. Opponents of the space as well as proponents admit that the Holocaust was not the number one social issue. On the other hand, proponents of absence the topic in social debates agrees with opponents, that there was not developed as huge amount of projects as in the era after 1967.

I think the stronger arguments are used by the historians who argue that the bubble is a myth. They describe order more works originated during a specified period than the other camp of historians. In their research also discuss, how much are the professional titles cited by

other authors of the time of origin. They also list the awards, which especially movies had won. Quotations and awards indicate interest in the work about the Holocaust.

Použitá literatura

Monografie

Arad, Jicchak, *Belzec, Sobibor, Treblinka: vyhlazovací tábory akce Reinhard* (Praha: BB/art, 2006), 455.

Brož, Ivan, *Arabsko-izraelské války: 1948-1973* (Praha: Epoque, 2005), 358.

Cesarani, David, *Eichmann: jeho život a zločiny* (Praha: Argo, 2008), 420.

Diner, Hasia R., *We remember with reverence and love: American Jews and the myth of silence after the Holocaust, 1945-1962* (New York: New York University Press, 2009), 529.

Finkelstein, Norman G., *Průmysl holocaustu: úvahy o zneužívání židovského utrpení* (Praha: Dokořán, 2006), 151.

Judt, Tony, *Poválečná Evropa: historie po roce 1945* (Praha: Slovart, 2008), 986.

Krupp, Michael, *Dějiny státu Izrael: od založení do dneška: 1948-2013* (Praha: Vyšehrad, 2013), 207.

Nálevka, Vladimír, *Horké krize studené války* (Praha: Vyšehrad, 2010), 196.

Novick, Peter, *Holocaust in American Life* (Boston: Houghton Mifflin, 2000), 373.

Tindall, George B., Shi, David E. eds., *Dějiny Spojených států amerických* (Praha: Lidové noviny, 1994), 897.

Wyman, Mark, *DPS: Europe's Displaced Persons, 1945-1951* (Ithaca: Cornell University Press, 1998). 257.

Kapitoly ve sbornících

Cesarani, David a Sundquist Eric J., eds., „No Silence in Yiddish: Popular and scholarly writing about the Holocaust in the early postwar years“, in *After the Holocaust: challenging the myth of silence*, Mark L. Smith (London; New York: Routledge, 2012), 55 – 65.

Cesarani, David a Sundquist Eric J., eds., „Origins and Meanings of the Myth of Silence“, in *After the Holocaust: challenging the myth of silence*, Hasia R. Diner (London; New York: Routledge, 2012), 192 – 201.

Cesarani, David a Sundquist Eric J., eds., „Trial by Audience: Bringing Nazi war criminals to justice in Hollywood films, 1944-59“, in *After the Holocaust: challenging the myth of silence*, Lawrence Baron (London; New York: Routledge, 2012), 152 - 169.

Cesarani, David a Sundquist Eric J., eds., „We Know Very Little in America: David Boder and unbelated testimony“, in *After the Holocaust: challenging the myth of silence*, Alan Rosen (London; New York: Routledge, 2012), 102 – 114.

Články v odborných časopisech

Barša, Pavel. „Americká politika holocaustu“, *Politologický časopis* 11, 4 (2004): 412 - 427.

Encyklopedie

Pečenka, Marek a Luňák, Petr eds., *Encyklopedie moderní historie* (Praha: Libri, 1995), 589.

Internetové zdroje

„About Yad Vashem“, Yad Vashem, <http://www.yadvashem.org/yv/en/about/index.asp> (staženo 2. 1. 2015).

„Adolf Eichmann“, Holocaust.cz, <http://www2.holocaust.cz/cz2/history/people/eichmann> (staženo 2. 1. 2015).

„American Jewish Joint Distribution Committee“, The YIVO Encyclopedia of Jews in Eastern Europe, http://www.yivoencyclopedia.org/article.aspx/American_Jewish_Joint_Distribution_Committee (staženo 2. 1. 2015).

„Announcements“, The California Institute for Yiddish Culture and Language, <http://yiddishinstitute.org/event-ucla.html> (staženo 2. 1. 2015).

„Dachau“, Holocaust.cz, <http://www2.holocaust.cz/cz/history/camps/dachau> (staženo 2. 1. 2015).

„Hasia Diner“, New York University, <http://hebrewjudaic.as.nyu.edu/object/hasiadiner.html> (staženo 2. 1. 2015).

„Holocaust v zemích Evropy“, Holocaust.cz, <http://www2.holocaust.cz/cz/history/countries> (staženo 2. 1. 2015).

„In Memoriam“, The University of Chicago Online, http://alumniandfriends.uchicago.edu/site/c.mjJXJ7MLIsE/b.8101525/k.8F57/In_Memoriam.htm (staženo 2. 1. 2015).

„Israel’s Declaration of Independence 14 May 1948“, Israel and Judaism Studies, <http://www.ijs.org.au/Declaration-of-Independence/default.aspx> (staženo 2. 1. 2015).

„Lidé“, Ústav mezinárodních vztahů Praha, <http://www.iir.cz/static/pavel-barsa> (staženo 2. 1. 2015).

„Martyrs and Fighters: The Epic of the Warshaw Ghetto, edited by Philip Friedman“, Commentary <http://www.commentarymagazine.com/article/martyrs-and-fighters-the-epic-of-the-warsaw-ghetto-edited-by-philip-friedman> (staženo 2. 1. 2015).

„Mladí lvi“, Česko-Slovenská filmová databáze, <http://www.csfd.cz/film/18597-mladi-lvi/> (staženo 2. 1. 2015).

„Osvětim“, Holocaust.cz, <http://www2.holocaust.cz/cz/history/camps/auschwitz> (staženo 2. 1. 2015).

„Postwar Refugee Crisis and the Establishment of the State of Israel“, United States Holocaust Memorial Museum, <http://www.ushmm.org/wlc/en/article.php?ModuleId=10005459> (staženo 2. 1. 2015).

„Sosland Foundation Fellow Dr. Alan Rosen“, United States Holocaust Memorial Museum, <http://www.ushmm.org/research/competitive-academic-programs/fellows-and-scholars/all-fellows-and-scholars/alan-rosen-2004> (staženo 2. 1. 2015).

„Territorial conflicts“, Princeton University, http://www.princeton.edu/~paw/archive_new/PAW07-08/06-1212/onthecampus.html (staženo 2. 1. 2015).

„The Holocaust and American Public Memory, 1945-1960“, Holocaust and Genocide Studies, https://muse.jhu.edu/journals/holocaust_and_genocide_studies/v017/17.1baron.html#authbio (staženo 2. 1. 2015).

„The Warsaw Ghetto Oyneg Shabes—Ringelblum Archive Catalog and Guide“, United States Holocaust Memorial Museum, <http://www.ushmm.org/research/publications/academic-publications/full-list-of-academic-publications/the-warsaw-ghetto-oyneg-shabesringelblum-archive-catalog-and-guide> (staženo 2. 1. 2015).

„The Young Lions“, IMDb, http://www.imdb.com/title/tt0052415/?ref_=nv_sr_1 (staženo 2. 1. 2015).

„United States Policy Toward Jewish Refugees, 1941 –1952“, United States Holocaust Memorial Museum, <http://www.ushmm.org/wlc/en/article.php?ModuleId=10007094> (staženo 2. 1. 2015).